

Fundusze
Europejskie
Pomoc Techniczna

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Fundusz Spójności

**Platforma/system stałej współpracy
i komunikacji miasta z bezpośrednimi
odbiorcami działań rewitalizacyjnych,
w tym technik i narzędzi
partycypacyjnych w ramach projektu
Rewitalizacja konińskiej Starówki
– *opracowanie lokalnego programu
rewitalizacji na lata 2016-2023 wraz
z modelowym pilotażem.***

Aktualizacja - 2018 r.
Urząd Miejski w Koninie

Spis treści

1. Wprowadzenie	2
1.1 Opis przedmiotu analizy	2
1.2 Założenia analizy	2
1.3 Cele analizy	2
2. Narzędzia i techniki komunikacji z bezpośrednimi odbiorcami procesu rewitalizacji	3
3. Metodologia włączenia i aktywnego udziału wszystkich interesariuszy procesu rewitalizacji	5
3.1 Partycypacja w ustawie o rewitalizacji	5
3.2 Cele partycypacji	6
3.3 Słowniczek	8
3.4 Partycypacja w życiu codziennym	11
4. Metody partycypacji ukierunkowane na szerokie włączenie interesariuszy procesu rewitalizacji	12
5. Dobre praktyki	34
6. Podsumowanie	38
6.1 Rekomendowane metody partycypacji dla obszaru rewitalizacji w Koninie	38
6.2 Studium przypadku	43
7. Spis tabel	45
8. Spis rysunków	45

1. WPROWADZENIE

1.1 Opis przedmiotu analizy

Przedmiotem analizy jest opracowanie metodologii włączenia i aktywnego udziału wszystkich podmiotów i grup społecznych w planowanie i realizację działań rewitalizacyjnych w ramach projektu *Rewitalizacja konińskiej Starówki – opracowanie lokalnego programu rewitalizacji na lata 2016-2023 wraz z modelowym pilotażem*.

1.2 Założenia analizy

Głównym założeniem przyświecającym temu opracowaniu jest głęboka analiza zaplanowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz przeprowadzonej diagnozy społeczno-gospodarczej miasta, co pozwala na precyzyjne dopasowanie odpowiednich metod i technik partycypacji do proponowanych działań. Jednocześnie, istotnym elementem przeprowadzanej analizy jest wskazanie metod umożliwiających jak najszersze włączenie społeczne, a więc zapobiegające wykluczeniu, dezinformacji czy niepełnej informacji. Dobór poszczególnych metod oparty został o siedem zasad konsultacji:

1. dobrą wiarę,
2. powszechność,
3. przejrzystość,
4. responsywność,
5. koordynację,
6. przewidywalność,
7. poszanowanie interesu ogólnego¹.

1.3 Cele analizy

Celem niniejszej analizy jest zaplanowanie systemu włączenia mieszkańców Konina oraz innych grup społecznych we wdrażanie zaplanowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych. System ten obejmuje wachlarz metod i technik partycypacji do zastosowania podczas realizacji danych działań. Nadrzędnym celem szerokiej i pogłębionej partycypacji społecznej jest zaangażowanie jak największej grupy interesariuszy w proces rewitalizacji. Wynika to z konieczności osiągnięcia założonych celów rewitalizacji, która odnosi się przede wszystkim do poprawy sytuacji społecznej w mieście. Podstawą ku temu jest włączenie szerokiego grona użytkowników miasta w proces jego rozwoju. Stąd, niniejsza analiza ma na celu wskazanie konkretnych metod i technik partycypacji, dzięki którym zaplanowane

¹ *Siedem Zasad Konsultacji*, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, 2013

przedsięwzięcia wdrażane będą efektywnie i przy możliwie, jak największym zaangażowaniu i akceptacji lokalnej społeczności.

2. NARZĘDZIA I TECHNIKI KOMUNIKACJI Z BEZPOŚREDNIMI ODBIORCAMI PROCESU REWITALIZACJI

W trakcie realizacji procesu rewitalizacji niezbędny jest bieżący kontakt władz miasta/urzędników z interesariuszami tego procesu. Uzasadnione jest to koniecznością stałego monitoringu wdrażanych przedsięwzięć, aby móc interweniować w sytuacji nieprzewidzianej, kryzysowej oraz aktualizować zapisy i dostosowywać je do bieżących realiów. W sytuacji, gdy realizuje się przedsięwzięcia rewitalizacyjne w sposób partycypacyjny, należy podtrzymywać relacje z interesariuszami tak, aby realizowane wspólnie działania przyniosły pożądany efekt oczekiwany przez społeczność i władze.

Wobec tego do proponowanych sposobów współpracy należą:

- **formy kontaktu pośredniego:** strona internetowa, aplikacja mobilna
- **formy kontaktu bezpośredniego:** spotkania informacyjne, spotkania/konsultacje w Urzędzie Miasta/ w innych jednostkach/instytucjach, punkt konsultacyjny, debata/ otwarta przestrzeń, zespół roboczy, piknik z udziałem mieszkańców, fotogaleria, kawiarnia obywatelska, komórki planujące, makieta miejska, miejski odkrywca, Charette, spacer badawczy, sąd obywatelski, kropkokracja, sondaż uliczny, Future City Game.

W poniższej tabeli przedstawiono zestawienie narzędzi umożliwiających komunikację miasta z bezpośrednimi odbiorcami rewitalizacji wraz z odpowiadającymi im metodami oraz terminami, w których zalecane jest przeprowadzenie wymienionych sposobów partycypacji społecznej.

Tabela 1. Baza narzędzi wraz z odpowiadającymi metodami

Narzędzie	Termin wdrażania*	Metoda
Strona internetowa	Całoroczne	Badania
Aplikacja mobilna	Całoroczne	Badania
Spotkania informacyjne	Dwa spotkania w ciągu roku.	Debaty + warsztaty
Spotkania/ konsultacje w Urzędzie Miasta/w innych jednostkach/instytucjach,	Cotygodniowy dyżur w określonych godzinach.	Debaty + warsztaty

Narzędzie	Termin wdrażania*	Metoda
Punkt konsultacyjny	Czynny cały rok.	Deбаты + badania
Deбата/ Otwarta przestrzeń	Spotkania maksymalnie cztery razy do roku (ewentualnie częściej w razie konieczności – pojawienia się kwestii, którą należy poruszyć).	Deбаты
Zespół roboczy	Dwa, do czterech razy w roku.	Deбаты + warsztaty
Piknik z udziałem mieszkańców	Pikniki organizowane o każdej porze roku, co najmniej cztery razy w ciągu roku (wiosna, lato, jesień, zima).	Deбаты + warsztaty
Fotogaleria	Kwartalne organizowanie wystaw (fotogalerii.)	Deбаты + warsztaty
Kawiarnia obywatelska	W przypadku pojawienia się problemu, koniecznego do omówienia.	Deбаты + warsztaty
Komórki planujące	W przypadku pojawienia się problemu koniecznego do omówienia.	Deбаты + warsztaty
Makieta miejska	Każdorazowo przed realizacją przedsięwzięcia rewitalizacyjnego.	Warsztaty
Miejski odkrywca	W trakcie realizacji programu rewitalizacji.	Deбаты + warsztaty
Charette	Kilka razy w roku.	Deбаты
Spacer badawczy	W trakcie realizacji programu rewitalizacji.	Warsztaty
Sąd obywatelski	W przypadku pojawienia się problemu koniecznego do omówienia.	Deбаты
Kropkokracja	W trakcie realizacji programu rewitalizacji.	Deбаты + warsztaty
Sondaż uliczny	W trakcie realizacji programu rewitalizacji.	Badanie
Future City Game	W trakcie realizacji programu rewitalizacji.	Deбаты + warsztaty

*Wskazane terminy nie są obligatoryjne

Źródło: opracowanie własne

Metody zostały szczegółowo opisane w rozdziale „Metody partycypacji ukierunkowane na szerokie włączenie interesariuszy procesu rewitalizacji”.

3. METODOLOGIA WŁĄCZENIA I AKTYWNEGO UDZIAŁU WSZYSTKICH INTERESARIUSZY PROCESU REWITALIZACJI

3.1 Partycypacja w ustawie o rewitalizacji

1. Zapisy Ustawy o rewitalizacji (Art. 5 ust. 1 Ustawy o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 roku Dz.U. 2015 poz. 1777)² obejmują kwestie dotyczące partycypacji społecznej i stanowią:

„Partycypacja społeczna obejmuje przygotowanie, prowadzenie i ocenę rewitalizacji w sposób zapewniający aktywny udział interesariuszy, w tym poprzez uczestnictwo w konsultacjach społecznych oraz w pracach Komitetu Rewitalizacji, o którym mowa w art. 7 ustawy.

2. Przygotowanie, prowadzenie i ocena rewitalizacji, o których mowa w ust. 1, polegają w szczególności na:

- 1) poznaniu potrzeb i oczekiwań interesariuszy oraz dążeniu do spójności planowanych działań z tymi potrzebami i oczekiwaniami;
- 2) prowadzeniu skierowanych do interesariuszy działań edukacyjnych i informacyjnych o procesie rewitalizacji, w tym o istocie, celach, zasadach prowadzenia rewitalizacji, wynikających z ustawy, oraz o przebiegu tego procesu;
- 3) inicjowaniu, umożliwianiu i wspieraniu działań służących rozwijaniu dialogu między interesariuszami oraz ich integracji wokół rewitalizacji;
- 4) zapewnieniu udziału interesariuszy w przygotowaniu dokumentów dotyczących rewitalizacji, w szczególności gminnego programu rewitalizacji;
- 5) wspieraniu inicjatyw zmierzających do zwiększania udziału interesariuszy w przygotowaniu i realizacji gminnego programu rewitalizacji;
- 6) zapewnieniu w czasie przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji możliwości wypowiedzenia się przez interesariuszy”³.

² Ustawa o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r. (Dz.U. 2015 poz. 1777).

³ Ustawa o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r. (Dz.U. 2015 poz. 1777).

3.2 Cele partycypacji

W literaturze przedmiotu, wśród najważniejszych celów procesu uspołeczniania należy wyróżnić:

- integrację społeczności lokalnej wokół wspólnego celu i w trakcie wspólnej pracy (aktualnie widoczny jest wciąż duży stopień dezintegracji);
- utworzenie realnej reprezentacji interesów lokalnych;
- rozwinięcie kultury rozwiązywania problemów na bazie faktów i szukania kompromisu (gdzie wszyscy mogą być wygranymi), w przeciwieństwie do eskalowania napięć emocjonalnych między ludźmi (gdzie wszyscy przegrywają lub tylko niektórzy wygrywają);
- zmianę świadomości i mentalności ludzi w gminie, niezbędną do wprowadzania zmian;
- współfinansowanie wybranych priorytetowych zadań⁴.

Włączenie mieszkańców w realizację zapisów *Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Konina na lata 2016-2023* (zwanego także programem rewitalizacji), jest niezbędnym elementem wdrażania dokumentu i warunkuje powodzenie osiągnięcia jego celów dzięki wypracowywaniu akceptacji społecznej. Podstawą w tym zakresie jest partycypacja społeczna, która powinna mieć miejsce od samego początku realizacji działania. Tylko wtedy możliwe będzie wypracowanie pełnego zrozumienia i rozwiązania satysfakcjonującego wszystkie strony.

Przedmiotem niniejszego opracowania jest zaplanowanie procesu partycypacji poprzez dobór odpowiednich technik i metod. Podstawowym krokiem w kierunku doboru technik będzie określenie celu włączenia społecznego.

Wyznaczony cel konsultacji pozwala, już na tym etapie, dokonać wstępnej selekcji dostępnych technik partycypacyjnych. Kolejnym elementem jest wskazanie czasu, jakim organizator dysponuje na przeprowadzenie działań partycypacyjnych. W zależności od tego czynnika ponownie należy zweryfikować listę możliwych do wdrożenia technik partycypacyjnych.

W ramach analizy kontekstu niezbędne jest dokonanie rozeznania sytuacji obecnej, sprawdzając czy na danym obszarze (w zakresie przedmiotu przedsięwzięcia) realizowano wcześniej działania partycypacyjne oraz na ile dotyczyły obecnie rozważanego projektu. Jednocześnie dokonuje się wstępnej analizy lokalnej społeczności i innych grup interesariuszy. Trafna analiza uczestników procesu partycypacji jest kluczowa – niezbędne jest dokonanie takiego rozeznania, które pomoże zidentyfikować osoby już obecne w projekcie lub

⁴ A. Czyżewska, Jak planować proces rewitalizacji społeczno-gospodarczej przestrzeni miejskiej? Pracownia Badań i Innowacji Społecznych Stocznia (brak daty wydania).

środowisku, osoby, które są mniej widoczne, mało aktywne, a także innych interesariuszy, których opinia jest równie istotna, wobec czego należy zaprosić ich do współpracy.

W zależności od zidentyfikowanych uczestników procesu partycypacji można dokonać kolejnej selekcji dostępnych metod. Istotne jest takie dobranie techniki włączenia społecznego, która w pełni zaangażuje poszczególne grupy społeczne oraz pozwoli, w jak największym stopniu wykorzystać ich potencjał. Stąd taka technika powinna być dopasowana do cech socjodemograficznych grupy. Poszczególne metody i techniki partycypacji społecznej generują zróżnicowane koszty. Istnieje szereg technik praktycznie bezkosztowych lub angażujących niewielkie środki. Niemniej jednak, wśród dostępnych technik są też te, które wiążą się ze średnimi bądź dużymi nakładami finansowymi. Ich dobór zależy od celu konsultacji oraz dostępnych środków/możliwości finansowych.

Kolejnym elementem pozwalającym dokonać selekcji metod jest etap prac, na którym pożądane jest włączenie interesariuszy: czy jest to przed czy po opracowaniu koncepcji, czy też po przygotowaniu projektu. Zakładając, że mieszkańcy Konina mają być w pełni zaangażowani w proces rewitalizacji, rekomenduje się zastosowanie innych technik dla etapów przed opracowaniem koncepcji oraz po jej sporządzeniu.

Bieżąca współpraca interesariuszy procesu rewitalizacji z władzami miasta i urzędnikami powinna być proaktywna – zachęcająca wszystkie strony do dzielenia się swoimi uwagami, umożliwiającą wysłuchanie wszystkich głosów oraz generująca konsensualne rozwiązania. Elementarnym warunkiem powodzenia planowanych działań partycypacyjnych będzie rzetelnie i adekwatnie zaplanowany system informowania interesariuszy. Stanowi on podstawę do dalszej współpracy z uwagi na fakt, że skuteczna informacja przyczyni się do większej frekwencji i owocniejszego zaangażowania szerokiego grona osób w realizowane zadania.

Niniejszy dokument opierać się będzie o analizę programu rewitalizacji (analiza desk research), w tym przede wszystkim zapisów dotyczących proponowanych działań, sposobów wdrożenia oraz opisu obszaru rewitalizacji. Analiza kontekstu oparta zostanie także na innych dostępnych danych na temat lokalnej społeczności oraz tła i przeszłości związanej z proponowanym przedsięwzięciem. Kolejnym krokiem jest wnikliwa analiza interesariuszy, której efektem końcowym jest identyfikacja grup docelowych dla poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych i/lub technik i metod partycypacji. Na podstawie przeprowadzonej analizy desk research dobrane zostaną odpowiednie techniki i metody badawcze wraz z określonym schematem organizacyjnym. Dobór technik i metod

partycypacyjnych uzależniony będzie od grupy docelowej, etapu realizacji działania, charakteru działania, środków finansowych i, przede wszystkim, celu partycypacji.

3.3 Słowniczek

W niniejszej analizie zastosowano takie pojęcia jak: rewitalizacja, obszar zdegradowany, obszar rewitalizacji, interesariusze procesu rewitalizacji, przedsięwzięcie rewitalizacyjne, narzędzia/techniki partycypacyjne, metody. Poniżej przedstawiono wyjaśnienie określeń zawartych w niniejszym dokumencie.

Rewitalizacja

To kompleksowy proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez działania całościowe (powiązane wzajemnie przedsięwzięcia obejmujące kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe), integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany poprzez programy rewitalizacji. Rewitalizacja zakłada optymalne wykorzystanie specyficznych uwarunkowań danego obszaru oraz wzmacnianie jego lokalnych potencjałów (w tym także kulturowych) i jest procesem wieloletnim, prowadzonym przez interesariuszy (m.in. przedsiębiorców, organizacje pozarządowe, właścicieli nieruchomości, organy władzy publicznej, etc.) tego procesu, w tym przede wszystkim we współpracy z lokalną społecznością⁵.

Obszar zdegradowany

Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji⁶ zdefiniowała obszar zdegradowany jako obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, na którym dodatkowo występuje, co najmniej jedno z następujących negatywnych zjawisk: gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych⁷.

⁵ Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014 – 2020, Ministerstwo Rozwoju, Warszawa 2 sierpnia 2016 r.

⁶ Ustawa o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r. (Dz.U. 2015 poz. 1777).

⁷ Ustawa o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r. (Dz.U. 2015 poz. 1777).

Obszar rewitalizacji

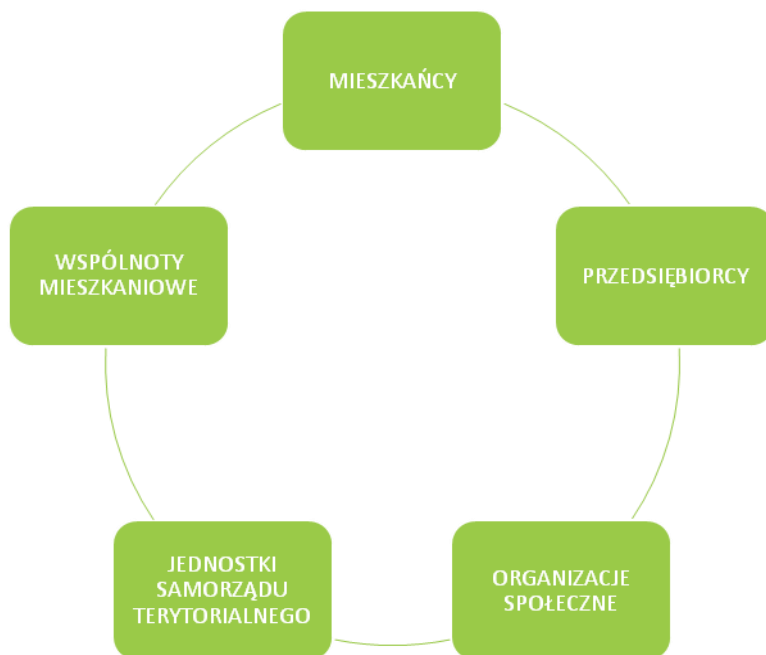
Według ustawy z dnia 9 października 2015 o rewitalizacji obszar rewitalizacji definiowany jest jako obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, o których mowa w art. 9 ust. 1, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, lecz nie może obejmować terenów większych niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkałych przez więcej niż 30% mieszkańców gminy. W skład obszaru rewitalizacji mogą wejść obszary występowania problemów przestrzennych, takich jak tereny przemysłowe (w tym portowe i wydobywcze), powojenne lub pokolejowe, wyłącznie w przypadku, gdy przewidziane dla nich działania są ściśle powiązane z celami rewitalizacji dla danego obszaru rewitalizacji⁸.

Interesariusze procesu rewitalizacji

Jako interesariuszy procesu rewitalizacji wskazuje się w szczególności: mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz właścicieli, użytkowników wieczystych nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze, w tym spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe i товариства будownицтва спотечного; pozostałych mieszkańców gminy, niemieszkających na obszarze rewitalizacji; podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność gospodarczą; podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność społeczną, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne; jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne; organy władzy publicznej; podmioty inne niż organy władzy publicznej, realizujące na obszarze rewitalizacji uprawnienia Skarbu Państwa (np. spółki Skarbu Państwa realizujące inwestycje infrastrukturalne, Agencja Mienia Wojskowego).

⁸ Ibidem.

Rysunek 1. Struktura interesariuszy procesu rewitalizacji

Źródło: opracowanie własne

Przedsięwzięcie rewitalizacyjne

Przedsięwzięcie rewitalizacyjne stanowi główny element programu rewitalizacji. Jest to projekt lub grupa działań, w szczególności o charakterze społecznym, ekonomicznym, urbanistycznym, budowlanym, środowiskowym, konserwatorskim, edukacyjnym, naukowym, zdrowotnym lub kulturalnym, zawartym/zawartych lub wynikającym/wynikających z programu rewitalizacji oraz logicznie powiązanym/powiązanych z treścią i celami programu rewitalizacji. Realizacja przedsięwzięcia rewitalizacyjnego ma na celu osiągnięcie celów zawartych w programie rewitalizacji.

Narzędzia/techniki partycypacyjne

Zbiór działań, które umożliwiają włączenie interesariuszy oraz zaangażowanie lokalnej społeczności w proces rewitalizacji. Narzędzia zostaną szczegółowo przedstawione w rozdziale *Metody partycypacji ukierunkowane na szerokie włączenie interesariuszy procesu rewitalizacji*.

Metody

W niniejszym dokumencie poprzez metody rozumie się odpowiadające narzędziom sposoby przeprowadzania działań związanych z partycypacją społeczną. Wyróżnia się następujące metody: badania, debaty, warsztaty.

3.4 Partycypacja w życiu codziennym

Partycypacja społeczna jest ważnym elementem wpływającym na rozwój miasta. Aktywne uczestnictwo społeczności lokalnej w życiu miasta pozwala na niwelację problemów oraz negatywnych zjawisk. Jednak często powstają bariery, które utrudniają angażowanie się obywateli, które ograniczają ich udział w życiu miasta. Mieszkańcy często nie chcą angażować się w działania partycypacyjne, m.in. ze względu na:

- brak wiedzy o trwających konsultacjach społecznych,
- brak czasu na „dodatkowe działania”,
- konsultacje na tematy mało istotne lub zbyt trudne dla mieszkańców,
- niejasny sens udziału w konsultacjach, tego co należy zrobić, jakie jest zadanie do wykonania, trudny sposób zgłaszania uwag i opinii,
- dotychczasowe „zwyczaje” – brak zaufania do dialogu z urzędem,
- postawa roszczeniowa wobec urzędu,
- brak umiejętności prowadzenia dialogu.

Aby pozbyć się ww. barier należy podjąć działania, które zachęcą mieszkańców do aktywnego uczestnictwa w życiu miasta. Zasady i cele spotkań konsultacyjnych powinny być określone w sposób zrozumiały oraz organizowane w godzinach dostępnych dla szerokiego grona zainteresowanych.

Uważa się, że władze gmin oraz miast włączają lokalną społeczność w życie publiczne wykorzystując, co najmniej trzy mechanizmy. Mechanizmy te to: informowanie, wyjaśnianie podjętych decyzji oraz konsultowanie. Najbardziej powszechnym sposobem włączenia społeczności lokalnej są konsultacje społeczne. Badania wskazują, iż 80% gmin przeprowadziło konsultacje społeczne, co najmniej w sprawie jednego rozwiązania zastosowanego w przyjmowanych uchwałach⁹.

Istnieje wiele sposobów aktywizacji i zachęcania lokalnej społeczności do uczestnictwa w życiu miasta. Standardowe sposoby stosowane w praktyce przez samorządy to sposoby tradycyjne, niewymagające wielkiego wysiłku obu stron. Mieszkańcy zazwyczaj wykazują niskie zainteresowanie życiem publicznym i nie włączają się w procesy konsultacji społecznych w ich miejscu zamieszkania.

⁹ Badanie efektywności mechanizmów konsultacji społecznych. Raport końcowy załącznik 5 – wyniki badania „Omnibus”, http://www.pozYTEK.gov.pl/files/Biblioteka/raport_efekt_konsult.pdf (dostęp 19 grudnia 2016 r.).

Ważnymi kwestiami, które przyczynią się do rozwoju partycypacji są:

- edukacja władz lokalnych i mieszkańców,
- znajomość władz z lokalnym środowiskiem (mieszkańcami),
- wprowadzanie nowych technologii do procesu partycypacji.

Diagnoza stanu partycypacji publicznej wskazuje również, że mimo coraz większego znaczenia, jakiego we wszelkiej komunikacji nabierają nowoczesne technologie, partycypacja publiczna mieszkańców nadal ma przede wszystkim tradycyjny charakter"¹⁰.

4. METODY PARTYCYPACJI UKIERUNKOWANE NA SZEROKIE WŁĄCZENIE INTERESARIUSZY PROCESU REWITALIZACJI

Niniejszy rozdział zawiera opis sposobów włączenia i aktywnego udziału wszystkich podmiotów i grup społecznych w planowanie i realizację procesu rewitalizacji.

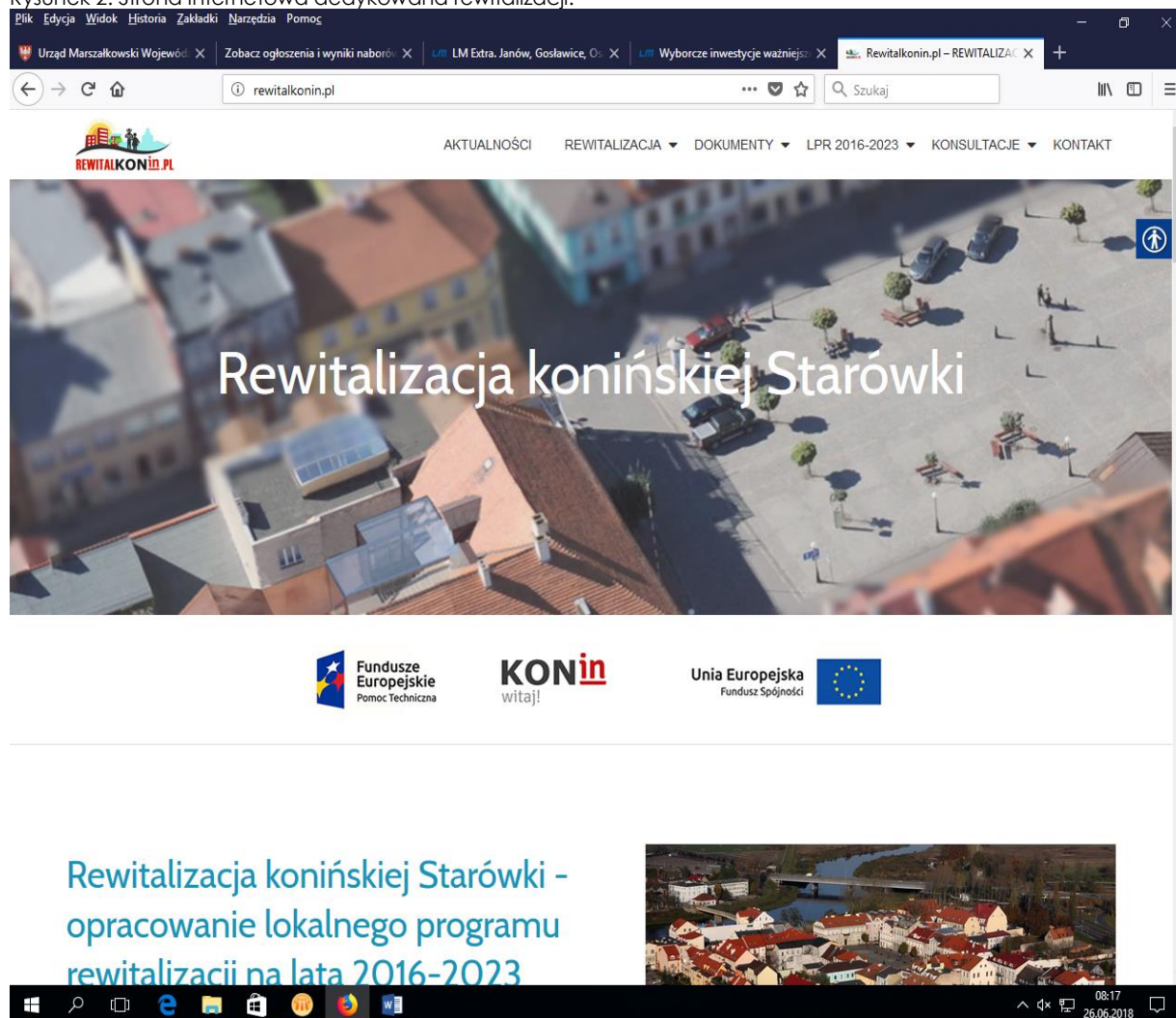
Poniżej przedstawiono metody, narzędzia i techniki niezbędne do realizacji programu rewitalizacji.

Strona internetowa

Jednym z narzędzi komunikacji pośredniej z mieszkańcami miasta jest strona internetowa. Strona internetowa jest ogólnodostępnym narzędziem które umożliwia informowanie o procesie rewitalizacji. Strona internetowa jest częścią opracowanej *Platformy/systemu współpracy i komunikacji miasta z bezpośrednimi odbiorcami działań rewitalizacyjnych, w tym technik i narzędzi partycypacyjnych*. Strona internetowa jest dostępna pod adresem www.rewitalkonin.pl. Na stronie internetowej znajdują się informacje związane z procesem rewitalizacji w Koninie, aktualności, informacje o konsultacjach społecznych, najważniejsze dokumenty itp.

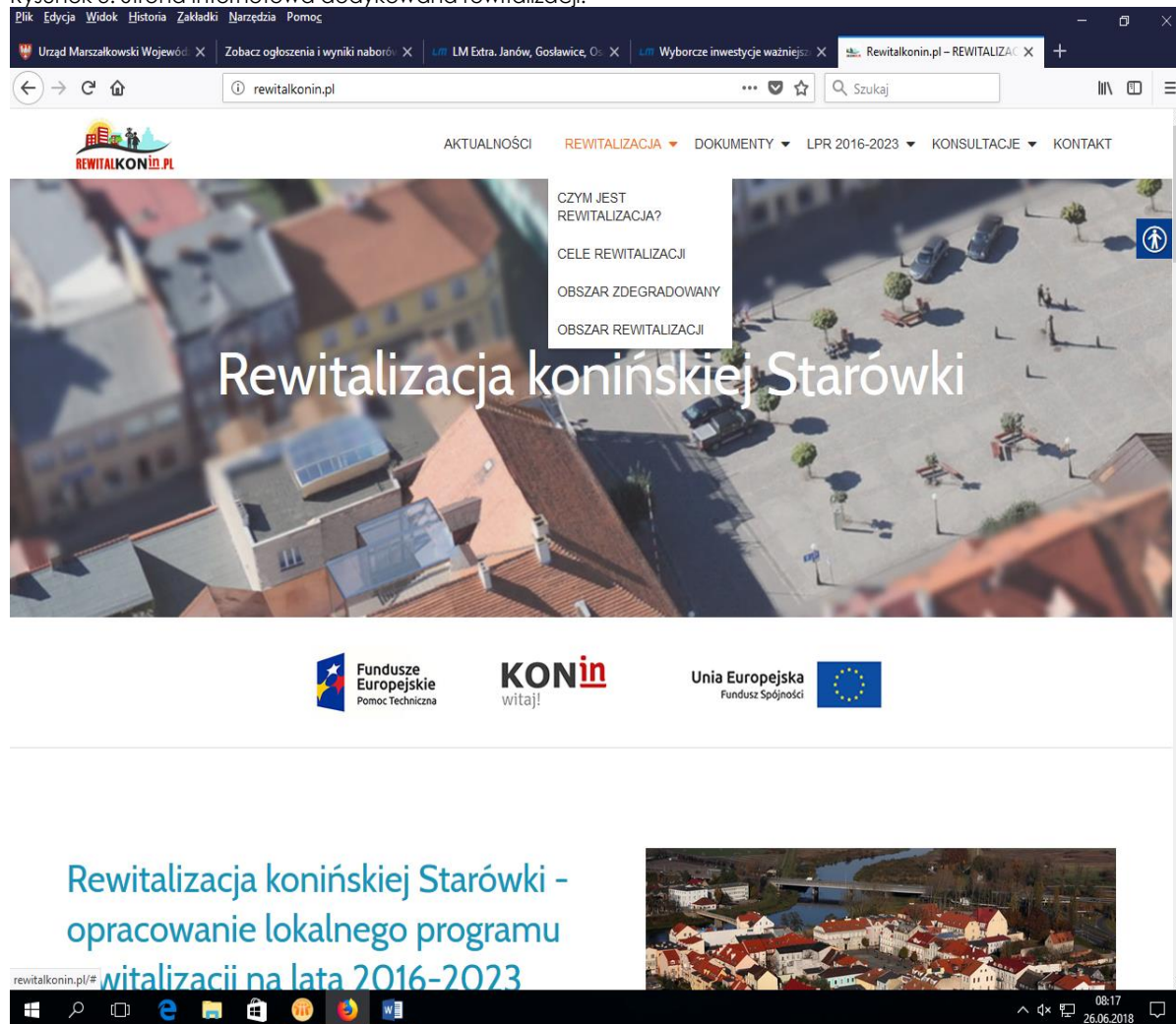
¹⁰ Ibidem

Rysunek 2. Strona internetowa dedykowana rewitalizacji.

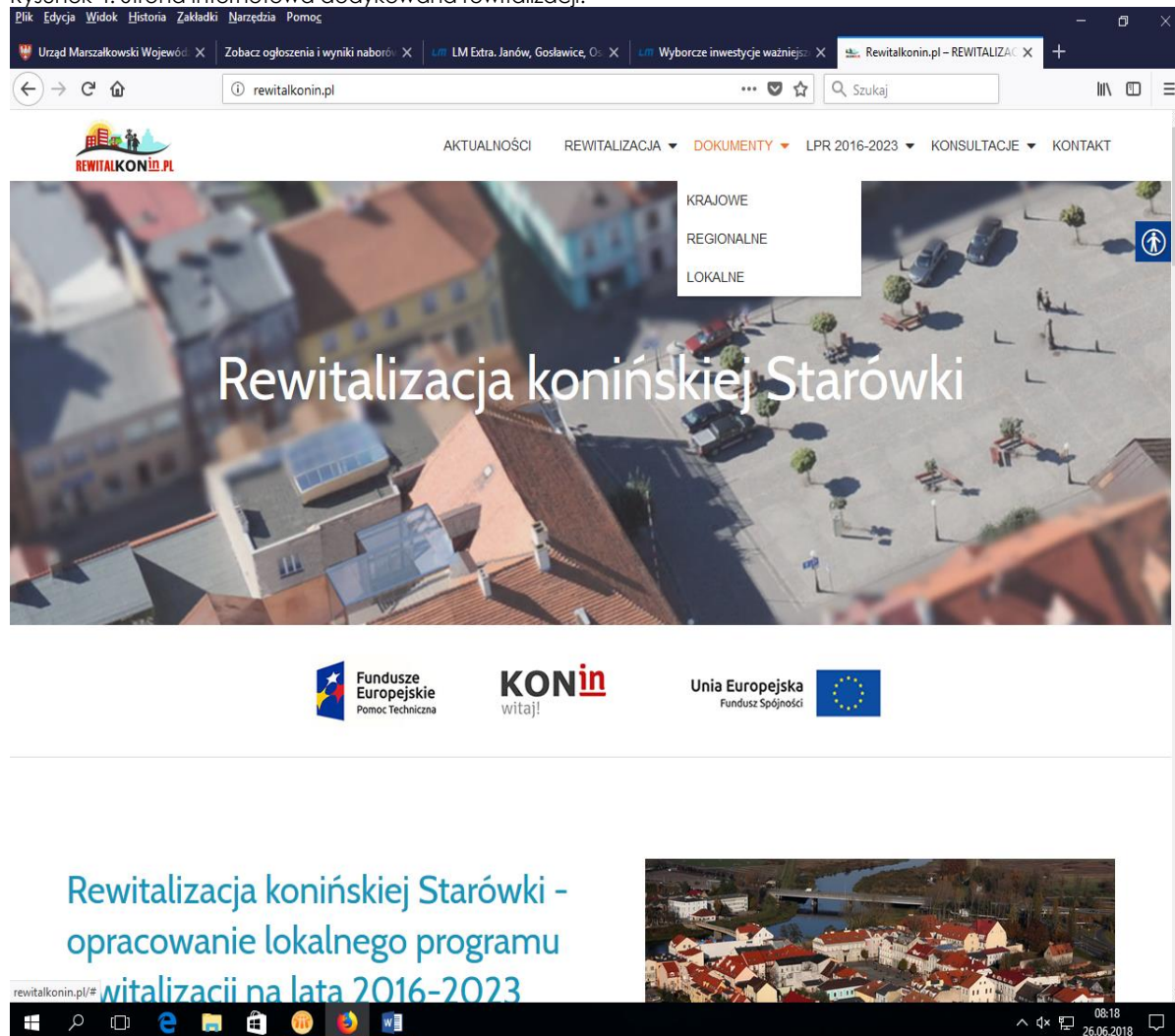
Źródło: www.rewitalkonin.pl (stan na dzień 26.06.2018 r.).

Rysunek 3. Strona internetowa dedykowana rewitalizacji.

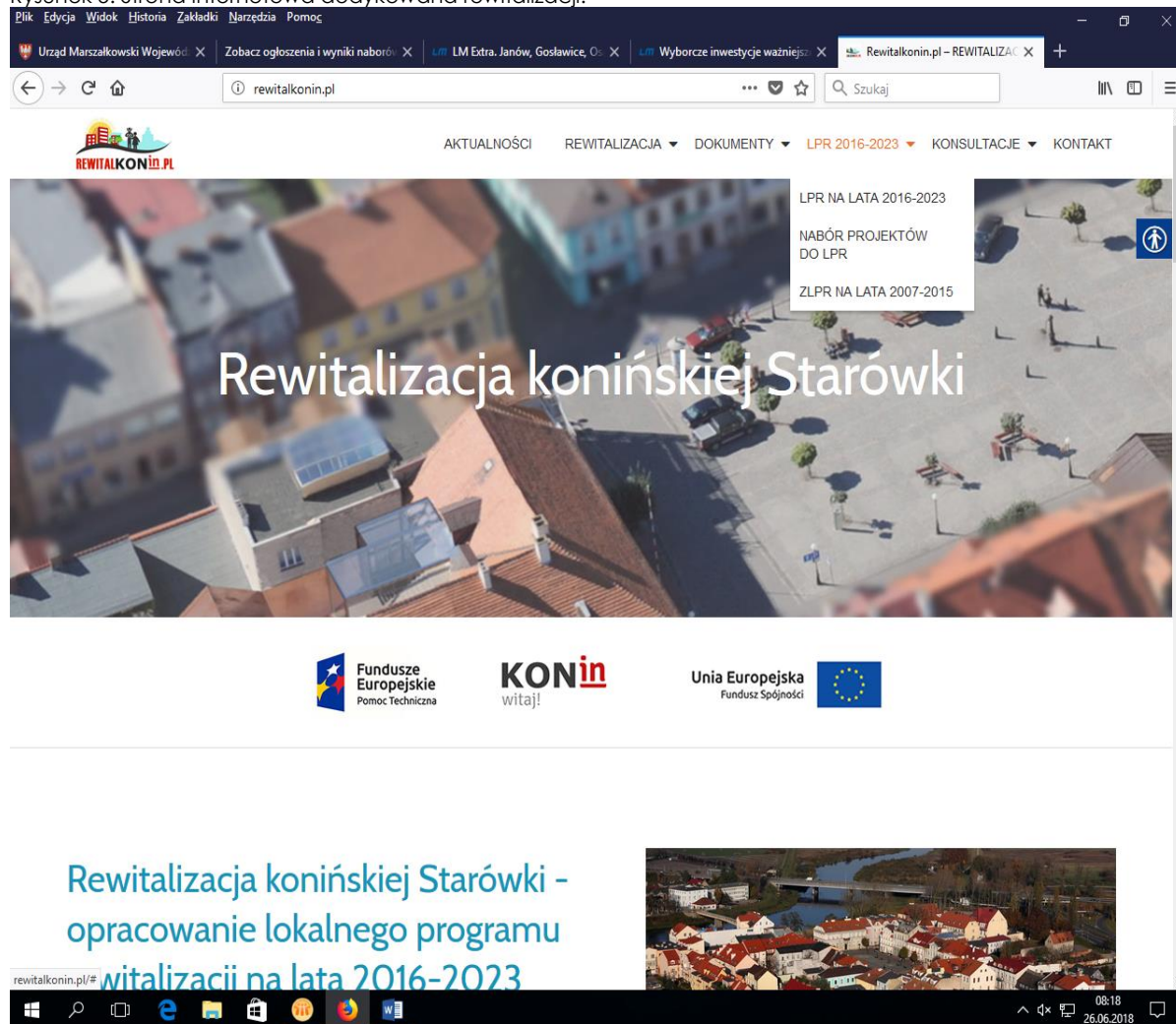
Źródło: www.rewitalkonin.pl (stan na dzień 26.06.2018 r.).

Rysunek 4. Strona internetowa dedykowana rewitalizacji.

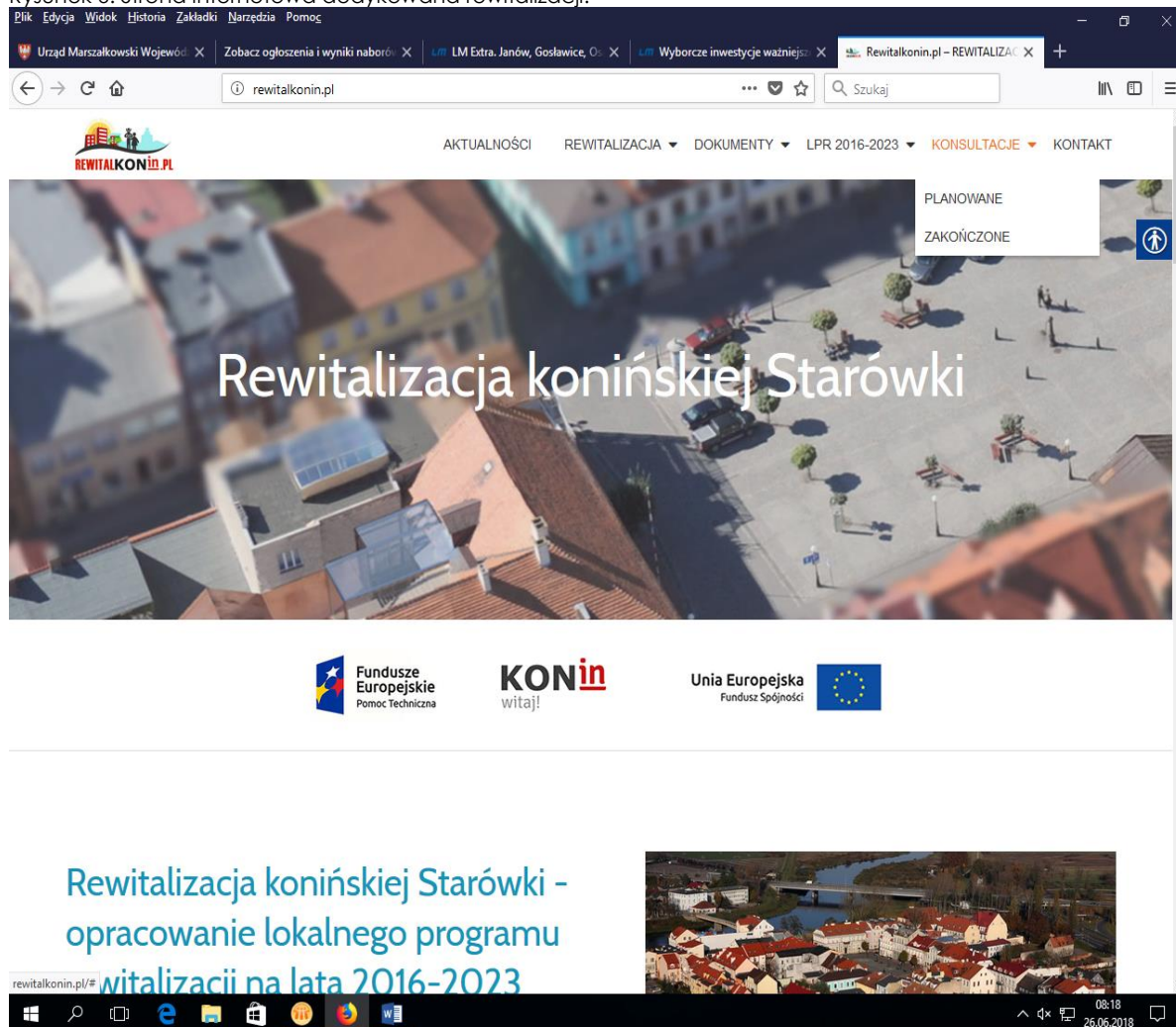
Źródło: www.rewitalkonin.pl (stan na dzień 26.06.2018 r.).

Rysunek 5. Strona internetowa dedykowana rewitalizacji.

Źródło: www.rewitalkonin.pl (stan na dzień 26.06.2018 r.).

Rysunek 6. Strona internetowa dedykowana rewitalizacji.

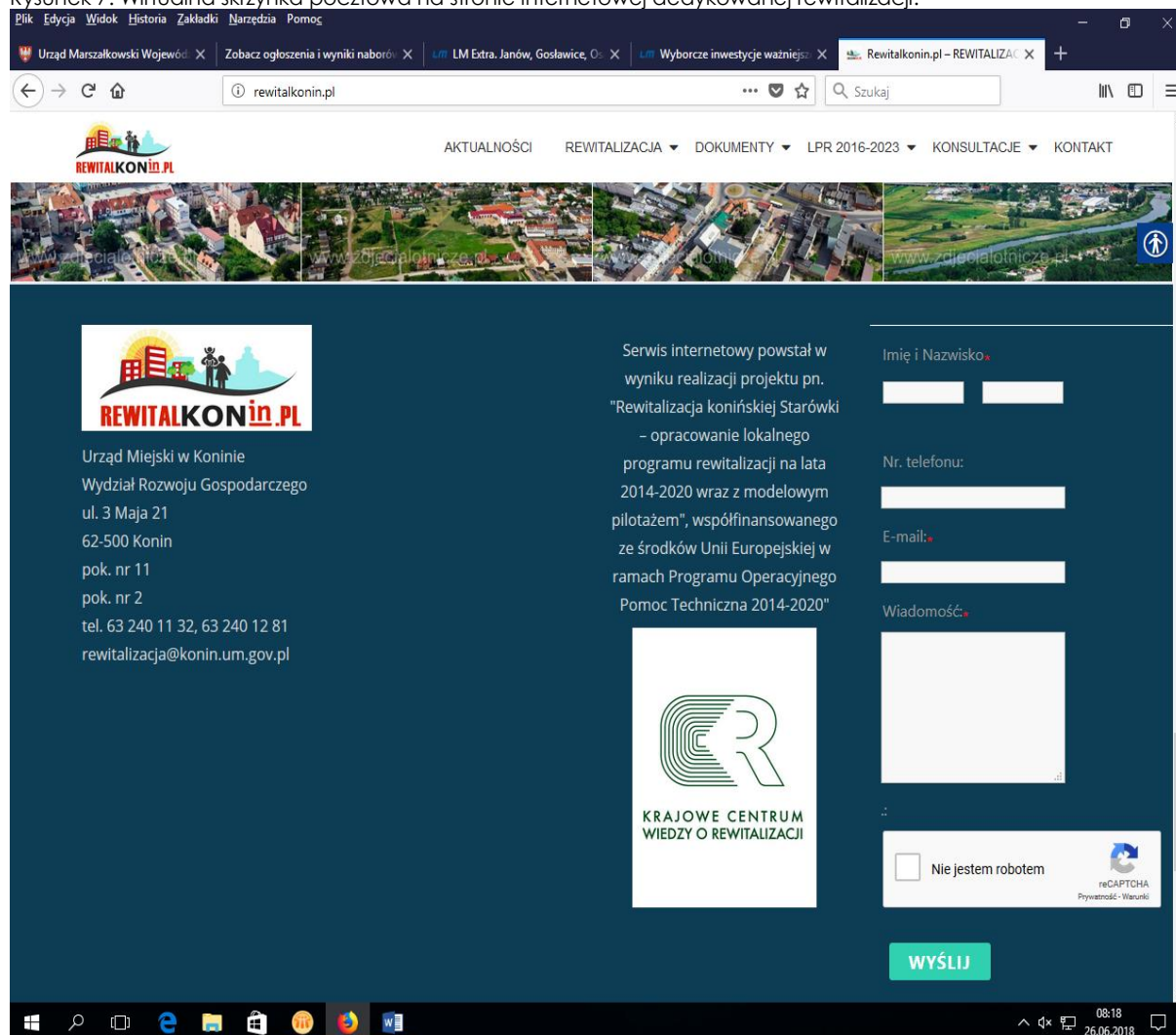
Źródło: www.rewitalkonin.pl (stan na dzień 26.06.2018 r.).

Strona internetowa jest ważnym elementem upowszechniania procesu rewitalizacji ze względu na jej powszechność. Na chwilę obecną coraz więcej osób posiada dostęp do Internetu i korzysta z niego na bieżąco. Dzięki stronie internetowej możliwe jest dotarcie do szerokiego grona odbiorców oraz informowanie ich na bieżąco o aktualnym stanie procesu rewitalizacji. Strona internetowa poświęcona rewitalizacji jest prowadzona między innymi w Łodzi. Więcej na ten temat zostało zawarte w rozdziale *Dobre praktyki*.

WIRTUALNA SKRZYŃKA POCZTOWA

Wirtualna skrzynka pocztowa umieszczona na stronie internetowej pozwala na kontakt interesariuszy procesu rewitalizacji z osobami, które są odpowiedzialne za ten proces. Dzięki istniejącej skrzynce można przysyłać opinie oraz uwagi dotyczące obszaru objętego procesem rewitalizacji, zgłaszać uwagi i zadawać pytania związane z procesem rewitalizacji. Wiadomości odbierane są na bieżąco.

Rysunek 7. Wirtualna skrzynka pocztowa na stronie internetowej dedykowanej rewitalizacji.

The screenshot shows a web browser window with the URL rewitalkonin.pl. The website has a dark blue header with navigation links: AKTUALNOŚCI, REWITALIZACJA, DOKUMENTY, LPR 2016-2023, KONSULTACJE, and KONTAKT. Below the header is a banner with four aerial photos of towns. The main content area is divided into three columns. The left column contains the logo of 'REWITALKONIN.PL' and contact information for the 'Urząd Miejski w Koninie'. The middle column contains a description of the website's purpose and a logo for 'KRAJOWE CENTRUM WIEDZY O REWITALIZACJI'. The right column contains a contact form with fields for 'Imię i Nazwisko', 'Nr. telefonu', 'E-mail', and 'Wiadomość', along with a 'Nie jestem robotem' checkbox and a 'WYŚLIJ' button. The browser's taskbar at the bottom shows various application icons and the system clock indicating 08:18 on 26.06.2018.

Źródło: www.rewitalkonin.pl (stan na dzień 26.06.2018 r.)

ANIKETY

Ankiety powinny być umieszczane cyklicznie na stronie internetowej. Każdorazowo powinny dotyczyć innego problemu.

Aplikacja mobilna

Aplikacja mobilna będzie umożliwiała przede wszystkim zapoznanie się z obszarami rewitalizacji. W aplikacji dostępna będzie mapa obszaru, na której oznaczone zostaną planowane projekty. Każdy projekt będzie szczegółowo opisany. Aplikacja będzie umożliwiała zgłaszanie zaistniałych problemów, uwag, opinii dotyczących obszarów rewitalizowanych i konkretnych projektów na tych terenach. Aplikacja powinna być aktualizowana na bieżąco wraz ze zmianami postępującymi w trakcie obowiązywania programu rewitalizacji. Aplikacja będzie dostępna do pobrania ze strony internetowej.

Aplikacja mobilna została użyta w trakcie wdrażania procesu rewitalizacji w mieście Kłodzko. Działanie aplikacji zostało szczegółowo opisane w rozdziale *Dobre praktyki* na przykładzie miasta Kłodzko.

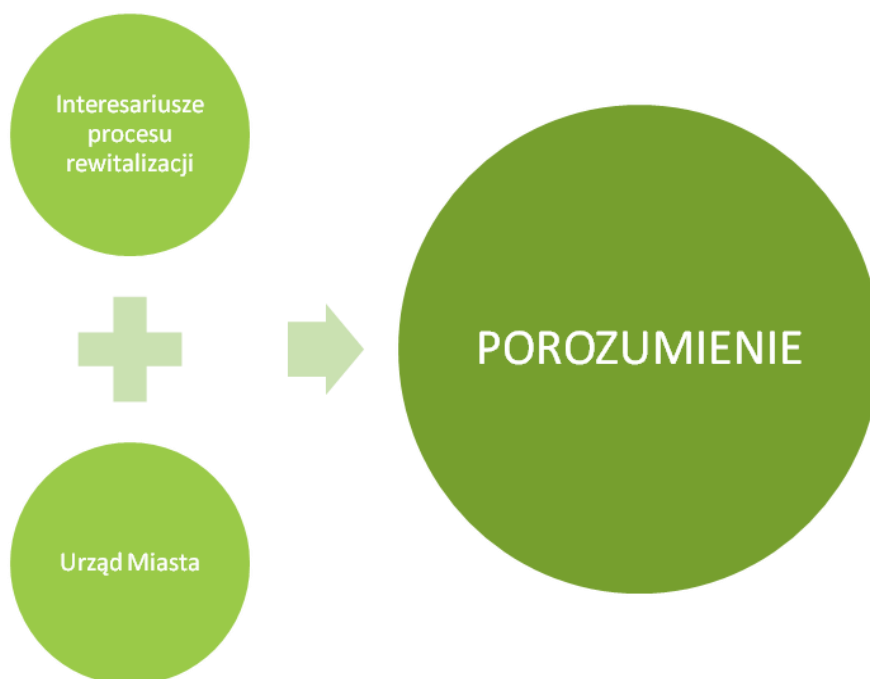
Spotkania informacyjne

Organizowane w celu systematycznego monitoringu i ewaluacji dotychczasowych działań. Spotkania te powinny być regularne, jednak organizowane nie częściej niż 1-2 w roku. Do uczestnictwa powinni zostać zaproszeni wszyscy interesariusze procesu rewitalizacji – nie tylko ich przedstawiciele, lecz także całe grupy. Obecność w jednym miejscu i czasie przedstawicieli środowisk, które zazwyczaj nie prowadzą z sobą rozmów pozwoli na konfrontację różnych punktów widzenia. Wówczas następuje wspólne podsumowanie dotychczasowych działań, identyfikacja osiągnięć i porażek ich przyczyn oraz dyskusja nad procesem rewitalizacji. Tematyka spotkań powinna zostać ustalona z góry, tak, aby wszyscy interesariusze rewitalizacji mogli przygotować się do spotkania i przygotować odpowiednie stanowisko w planowanym spotkaniu. Spotkania mają na celu zebranie lokalnej społeczności oraz wszystkich osób zainteresowanych i przy tym wspólne pochylenie się nad danym tematem oraz poinformowanie mieszkańców o aktualnym postępie prac w toku obowiązywania programu rewitalizacji. Spotkania informacyjne to najbardziej powszechny sposób partycypacji mieszkańców w procesach, np. w procesie rewitalizacji. Tego typu spotkania były organizowane np. w mieście Dębica, w mieście Gniezno czy też w gminie Mirów. Spotkania te dotyczyły procesu rewitalizacji, miały charakter wyłącznie teoretyczny – miały na celu poinformowanie odbiorców rewitalizacji o planowanych działaniach rewitalizacyjnych. Ze względu na formalny charakter (zwykle w urzędzie), spotkania nie cieszą się zbyt dużym zainteresowaniem. Jest to prosty sposób trafienia do odbiorców, jednak w mniejszych miejscowościach zwykle pojawia się tylko kilka osób, co powoduje niewielki dostęp do informacji.

Spotkania/ konsultacje w Urzędzie Miasta/Centrum Organizacji Pozarządowych/ w innych jednostkach/institucjach

Spotkania i konsultacje organizowane w Urzędzie Miasta/Centrum Organizacji Pozarządowych czy w innych jednostkach/institucjach z osobami nadzorującymi i odpowiedzialnymi za proces rewitalizacji. Spotkania powinny być organizowane raz na kwartał. Harmonogram spotkań ustalany z miesięcznym wyprzedzeniem. Konsultacje mają na celu włączenie lokalnej społeczności oraz uczestników miasta w życie miasta. Bezpośrednie konsultacje z urzędnikami pozwolą na bezpośrednią komunikację lokalnej społeczności z władzami miasta.

Rysunek 8. Struktura działania spotkań konsultacyjnych

Źródło: opracowanie własne

Spotkania konsultacyjne to najczęściej wykorzystywane narzędzie partycypacyjne, które umożliwia uczestnictwo społeczności lokalnej w życiu miasta. Jednym z przykładowych miast, w którym zostało przeprowadzone spotkanie konsultacyjne jest Warszawa. Spotkanie dotyczyło budowy parku nad jeziorem Balaton. Celem przedsięwzięcia było zagospodarowanie terenu wokół jeziora Balaton poprzez stworzenie parku, który przeznaczony będzie dla mieszkańców, umożliwiając im spędzanie wolnego czasu zgodnie z ich potrzebami i preferencjami. Konsultacje przeprowadzano kilkakrotnie, na różnych etapach procesu planowania i wdrażania projektu. Spotkania często angażują zbyt małą lub zbyt dużą liczbę mieszkańców, co prowadzi do sprzeczności. Aby zachęcić mieszkańców do uczestnictwa w konsultacjach, należy dotrzeć do nich wszelkimi kanałami, np. ogłoszenia na stronie internetowej, w gazecie, na tablicy ogłoszeń, ulotki, ogłoszenia radiowe. Po przeprowadzonych działaniach, opartych na partycypacji publicznej trzy lata po rozpoczęciu konsultacji powstał park, o którego kształcie w 80% zdecydowali mieszkańcy. Odpowiednio zorganizowane spotkania konsultacyjne pozwalają przyciągnąć dużą liczbę osób (w tym przypadku było to ponad 150 osób). Proces konsultacji społecznych należy zaplanować tak, by stworzyć jak największe pole do włączenia mieszkańców w proces przekształcania miasta.

Punkt konsultacyjny

Punkt zlokalizowany w różnych częściach miasta, który umożliwi zgłaszanie uwag, wyrażanie opinii nt. obszarów zrewitalizowanych. Punkt powinien być zlokalizowany w miejscu ogólnodostępnym, najlepiej takim, które służy mieszkańcom do wypoczynku i jako miejsce spacerowe (np. parki, skwery, deptaki). Można go umieścić także w urzędzie – w tym drugim przypadku pozwala w pewien sposób „oswoić” przestrzeń urzędu dla mieszkańców, dając im możliwość otwartego wyrażenia swoich opinii, próśb czy wątpliwości. Istotne jest także pozostawienie zainteresowanym możliwości wyrażenia swojej opinii – można do tego stosować specjalne formularze, ankiety, bądź po prostu spisywać sugestie przekazywane przez mieszkańców. Punkt konsultacyjny w założeniu ma przybliżyć mieszkańcom daną kwestię, np. będącą przedmiotem planowanych konsultacji. Z tego powodu warto, żeby w punkcie znajdowali się eksperci dysponujący wiedzą na określony temat i gotowi do podzielenia się tą wiedzą z mieszkańcami. Ze względu na fakt, że dobrze urządzony punkt konsultacyjny jest, w pewnym sensie, „reklamą samą dla siebie” i zachęca ludzi do zainteresowania danym zagadnieniem, jest to skuteczne narzędzie informacyjne stosowane w konsultacjach. Nie można zapominać o tym, że kontakt mieszkańców z punktem konsultacyjnym sam w sobie należy do sfery konsultacji – mieszkańcy uczestniczą w nich niejako spontanicznie, wyrażając w obecności urzędników czy ekspertów swoje zdanie bez konieczności przychodzenia na bardziej „oficjalne” spotkania.

Punkt mobilny wykorzystywany był m.in. w Olsztynie, Dzierżoniowie, a nawet w Wielkiej Brytanii. W przypadku miasta Olsztyn mobilny punkt wykorzystano w trakcie tworzenia Programu Ożywienia Gospodarczego i Poprawy Estetyki Starego Miasta. Mobilne punkty były zlokalizowane m.in. w sali biblioteki publicznej, w salach urzędu miasta lub w terenie. Poniżej przedstawione zostały rekomendacje uczestników procesu przeprowadzonego w Olsztynie¹¹.

¹¹ <http://partycypacja.fise.org.pl/x/807674> (dostęp 19 grudnia 2016 r.)

Wymóg współpracy pomiędzy różnymi instytucjami, jednostkami i wydziałami urzędów.

„W urzędzie wszystko się dzieje hierarchicznie, są wydziały od różnych rzeczy. Mamy przestrzeń miejską i na tę przestrzeń wpływa wiele różnych osób. I jeśli chcemy rozmawiać o przestrzeni, to nie ma sensu rozmawiać z samym plastykiem miejskim”.

Konieczność wzięcia pod uwagę opinii i potrzeb wszystkich grup interesów współtworzących daną przestrzeń.

„Spotyka się to z wieloma oporami. Trzeba pamiętać, że na Starym Mieście różne grupy mają swoje różnego rodzaju interesy. Są mieszkańcy [...], przedsiębiorcy, turyści ... No i teraz weźmy to wszystko pogódźmy! [...] A pogodzić trzeba – Konrad Lenkiewicz, przedsiębiorca ze Starego Miasta, radny i przewodniczący Komisji Kultury Urzędu Miasta Olsztyn”.

Konieczność elastycznego podejścia i dopasowania się do uczestników procesu partycypacyjnego.

„Jako przykład można podać jedno z ostatnich spotkań, gdzie braliśmy pod uwagę to, że się zbliża okres urlopowy, że jest Euro, że jest festiwal filmów i „Wrzenie społeczne” i że jeszcze w danym terminie jedna grupa nie może uczestniczyć – Bartosz Kamiński, Biuro Komunikacji Społecznej Olsztyn”.

Deбата/ Otwarta przestrzeń

Otwarta przestrzeń to narzędzie, za pomocą, którego można organizować spotkania/konferencje/deбаты. Sposób ten jest elastyczny, dzięki temu może dotyczyć różnych grup. Przed spotkaniem ustalany jest jedynie temat, do którego dostosowują się osoby uczestniczące. Dalszy bieg spotkania wyznaczają uczestnicy.

Na początku spotkania uczestnicy proponują tematy, które zostaną poruszone podczas spotkania. Następnie zapraszają osoby obecne do przyłączenia się do debaty na dany temat. Ważne jest, aby przestrzeń, na której odbywa się spotkanie była niezbyt mała (oddzielne sale, względnie sala, na której da się zestawiać ze sobą stoliki do poszczególnych tematów) ze względu na możliwość utworzenia się kilku/kilkunastu grup, co na małej powierzchni może wprowadzić chaos. Praca w grupach na dany temat nie powinna trwać dłużej niż 1,5 godziny. Każda z grup przygotowuje zwarty raport opisujący wyniki jej pracy tak, aby był on dostępny dla osób spoza grupy. Czas trwania tego sposobu partycypacji nie jest określony. Zarówno spotkania mogą trwać kilka godzin, jak i kilka dni. Spotkania powinny powtarzać się w zależności od potrzeby. Uczestnicy poszczególnych wyróżnionych grup mogą je zmieniać i dołączać do innych grup, debatować nad tematem, który aktualnie prowadzony jest w grupie. Metoda sprawdza się dobrze w szczególności, kiedy sprawa, której dotyczy charakteryzuje się wysokim stopniem złożoności, kiedy dostępne są osoby o wysokich i zróżnicowanych kompetencjach, kiedy sprawa angażuje uczestników – może to być aktualny albo potencjalny konflikt, a także, gdy rozwiązanie danej kwestii ma pilny charakter. Ten sposób partycypacji zastosowano w mieście Lublin. Niniejszą metodę w praktyce przedstawiono w rozdziale *Dobre praktyki*.

Zespół roboczy

Zespoły robocze to grupy opracowujące na podstawie diagnozy i społecznych wytycznych rozwiązania lub rekomendacje do dalszych etapów konsultacji. W zależności od potrzeb, w jednym procesie może być utworzonych nawet kilka grup roboczych zajmujących się poszczególnymi zagadnieniami. Mogą mieć charakter doraźny (na potrzeby jednego procesu) lub stały. Do procesu konsultacji można również angażować istniejące już grupy mieszkańców lub grupy interesariuszy posiadających swoją reprezentację. Dobór uczestników zazwyczaj przebiega zgodnie z zainteresowaniami chętnych i ich kompetencjami, gdy nabór ma charakter otwarty. W przypadku doboru celowego, uczestnicy zapraszani są zgodnie z przynależnością do poszczególnych środowisk. Cały proces podzielony jest na trzy etapy, tj. diagnozowanie, wyznaczanie priorytetów, planowanie działań.

Zespoły robocze zostały zastosowane m.in. w mieście Gdyni czy w Mikołajkach Pomorskich. Grupy robocze w mieście Gdyni zostały stworzone na potrzeby procesu rewitalizacji. „Najtrudniejszym wyzwaniem było zdobycie zaufania mieszkańców osiedla i zmotywowanie ich do działania, pokazanie, że nie są dla władzy petentami, tylko partnerami. Mieszkańcy osiedla nie wierzyli, że cokolwiek się zmieni, a jednocześnie byli mocno roszczeniowi¹². Tworzenie grup roboczych jako sposób na partycypację społeczności lokalnej jest dobrym rozwiązaniem, ponieważ każde ze środowisk ma możliwość wyrażenia i sformułowania swojej opinii na temat poruszanej kwestii.

Piknik z udziałem mieszkańców

Zorganizowany piknik umożliwi udział w debacie oraz zgłaszanie swoich uwag, opinii dotyczących obszarów rewitalizowanych, spędzając przy tym czas z rodziną oraz lokalną społecznością. Celem pikniku jest integracja mieszkańców i wszystkich uczestników zainteresowanych rewitalizacją na danym obszarze. Piknik będzie wydarzeniem cyklicznym organizowanym w okresie wiosenno-letnim. Za każdym razem piknik będzie miał inny temat przewodni. Wydarzenie będzie odbywać się na dostępnych terenach zielonych usytuowanych w mieście (można uwzględnić Bulwar Nadwarciański). Narzędzie stosuje się w wielu kwestiach dotyczących życia społecznego. Narzędzie szerzej przedstawiono w rozdziale *Dobre praktyki* na przykładzie miasta Grudziądz.

¹² <http://partycypacja.fise.org.pl/x/638285> (dostęp 19 grudnia 2016 r.)

Fotogaleria

Cykliczne spotkania organizowane na obszarach objętych procesem rewitalizacji. Podczas spotkań prezentowane będą zdjęcia obszaru przed przeprowadzeniem procesu rewitalizacji oraz po przeprowadzeniu procesu. Podczas spotkań można będzie wyrazić swoją opinię nt. postępu prac na wskazanych obszarach. Celem działania jest ukazanie stanu danego obszaru oraz poziom realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych w danym czasie. Przykładami miast, w których została wykorzystana technika fotogalerii jest m.in. Warszawa, gdzie miały miejsce przedsięwzięcia rewitalizacyjne dotyczące Starówki. Dzięki stworzonej galerii zdjęć, zarówno społeczność lokalna, jak i turyści mogli zaobserwować zmiany, które zaszły na obszarze Starówki. Zaletą tego narzędzia jest jego prostota. Wystarczy umieścić tablice, na których przedstawione zostaną fotografie przedstawiające obszar rewitalizacji przed i po przeprowadzonym procesie rewitalizacji. Zwykle osoby przechodzące i spacerujące, zwracają uwagę na tablice informacyjne, a szczególnie, gdy są tam umieszczone zdjęcia. To prosta forma dotarcia do dużej grupy odbiorców.

Kawiarnia obywatelska

Spotkanie osób zainteresowanych procesem rewitalizacji. Podobnie, jak w przypadku spotkań konsultacyjnych, organizowane w celu systematycznego monitoringu i ewaluacji dotychczasowych działań. Ma charakter mniej formalny niż spotkania w Urzędzie Miasta.

Zasady organizowania Kawiarni obywatelskich:

- uczestnicy prezentują swoje zdanie na obowiązujący temat, bez możliwości komentowania go przez innych uczestników, ale odnosząc się do poprzedzających wypowiedzi,
- po wypowiedziach interesariuszy prowadzona jest właściwa dyskusja, do której mogą włączyć się wszyscy uczestnicy,
- na końcu zostaje zadane pytanie, na które odpowiada każdy uczestnik: „Co wynoszę ze spotkania?”.

Spotkania mogą być organizowane zarówno w małej grupie (do 10 osób), jak również w większych grupach. Jednak im większa grupa, tym trudniej zapanować nad porządkiem spotkania. Przykładami miast, w których zastosowano to narzędzie w praktyce jest miasto Dębica, a także włoska Florencja. Inicjatywą, do realizacji której wykorzystano kawiarnię obywatelską we Florencji była poprawa warunków technicznych zabytkowego placu SS. Annunziata. Kawiarnia obywatelska okazała się trafionym pomysłem, który zaangażował liczne grono mieszkańców Florencji z różnorodnych grup społecznych. Rezultatami spotkań były: sformułowanie wizji miasta, wzrost zainteresowania mieszkańców placem SS. Annunziata (działania skierowane na wzrost jego zapomnianego potencjału), integracja grup społecznych. Problemem, który wystąpił w czasie realizacji była trudność w zachęceniu dorosłych mieszkańców Florencji do wzięcia udziału w procesie, ponieważ kawiarnie

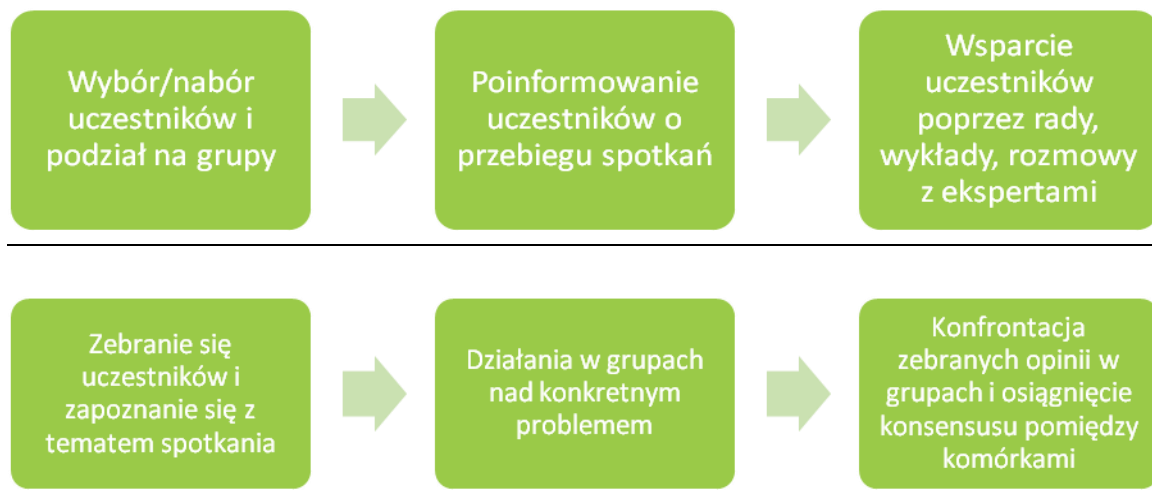
obywatelskie organizowane były przez młodzież, co obniżało prestiż projektu. Jednakże ostatecznie realizacja projektu zakończyła się sukcesem.

Komórki planujące

Metoda odpowiednia jest w przypadku, gdy pojawi się niespodziewany problem, który musi zostać rozwiązany w krótkim czasie. Istotną rzeczą jest to, że zazwyczaj jest ona organizowana na zlecenie lub przynajmniej w bardzo silnej współpracy z władzami. W wyniku prac komórki planującej powstaje „obywatelski raport”, który jest następnie przekazywany władzom i samym uczestnikom.

Poniższy schemat przedstawia etapy niniejszej metody. Pierwszym etapem jest wybór uczestników. Uczestnicy będą wybierani przez osoby odpowiedzialne za proces rewitalizacji (Urząd Miasta), a także zostanie uruchomiony nabór dla chętnych osób mogących wziąć udział w procesie rewitalizacji. Po wyłonieniu konkretnych uczestników nastąpi podział na grupy planujące. Powstałe zespoły mogą składać się z reprezentantów następujących grup: mieszkańcy, przedsiębiorcy, młodzież, stowarzyszenia.

Rysunek 9. Schemat etapów Komórek planujących

Źródło: opracowanie własne

Metoda komórek planujących została opracowana w latach 70-tych na Uniwersytecie w Niemczech. Właśnie tam jest najczęściej stosowana. Miastami, w których stosowano ten sposób włączenia społeczności lokalnej jest m.in. Katalonia (Hiszpania) czy Aachen (Niemcy).

Makieta miejska

Makieta jest dobrym pomysłem, aby odwzorować założenia planowanych działań rewitalizacyjnych. Zlokalizowana powinna być w miejscu, gdzie dostęp do niej będzie łatwy dla każdego interesariusza rewitalizacji (np. budynek Urzędu Miasta). Makiety pozwolą osobom partycypującym w życiu miasta na wprowadzanie zmian, wyrażanie swoich opinii, a przede wszystkim wizualizację pomysłów. Obok makiety powinny zostać umieszczone formularze, na których można by zgłaszać wszystkie zastrzeżenia i propozycje do aktualnego projektu, zgłaszać nowe projekty, a także materiały, które umożliwią propozycję wizualizacji. Makiety powinny być cyklicznie zmieniane, wraz z przygotowywaniem się do realizacji kolejnego projektu rewitalizacji. Realizacja tej metody nie wymaga wysokich nakładów, co pozwala na częste powtarzanie jej w razie konieczności. Efektem tego działania jest możliwość sformułowania potrzeb i określenia funkcjonalności danego miejsca. Makieta pozwala zrozumieć przyszłe cele projektów rewitalizacyjnych dzięki przestrzennemu obrazowi analizowanego obszaru.

Makieta miejska stworzona została np. w mieście Hamburgu, Wrocławiu czy Lublinie. Makiety miejską zastosowano w Lublinie podczas przeprowadzania procesu rewitalizacji Podzamcza. Wszyscy zainteresowani wyrażali swoje opinie, nanosząc na pustą makietę styropianowe klocki, kartony i inne dostępne materiały. Rezultaty pracy były fotografowane, a każdego dnia wyrażana koncepcja mogła być zmieniana wraz z rotacją uczestników. Obok makiety znalazł się także zeszyt, w którym można było zapisywać uwagi i opinie dotyczące rewitalizowanego obszaru. Po dwóch tygodniach efekty kształtowały się następująco:

- zebrano 53 koncepcje (wszystkie dostępne na stronach internetowych konsultacji),
- 34 pomysły powstałe przy makiecie,
- 10 pomysłów zapisanych w zeszycie,
- 5 pomysłów zgłoszonych przez formularz na stronie internetowej,
- 2 koncepcje przysłane mailowo.

„Konsultacje społeczne dotyczące Podzamcza były ważnym wydarzeniem na partycypacyjnej mapie Polski. Przeprowadzone zostały przez Urząd Miasta Lublina (...). Udało się w nie zaangażować wielu ważnych w wymiarze lokalnym aktorów oraz mieszkańców miasta. Możliwość układania koncepcji na makiecie z wykorzystaniem klocków, kartonu i tym podobnych materiałów, pozwoliła skierować aktywność użytkowników w stronę formułowania potrzeb i funkcjonalności tego miejsca, a nie wgłębianie się w architektoniczne

detale. Efektem tych konsultacji jest społeczny wniosek do planu zagospodarowania przestrzennego, który został przekazany Prezydentowi Miasta"¹³.

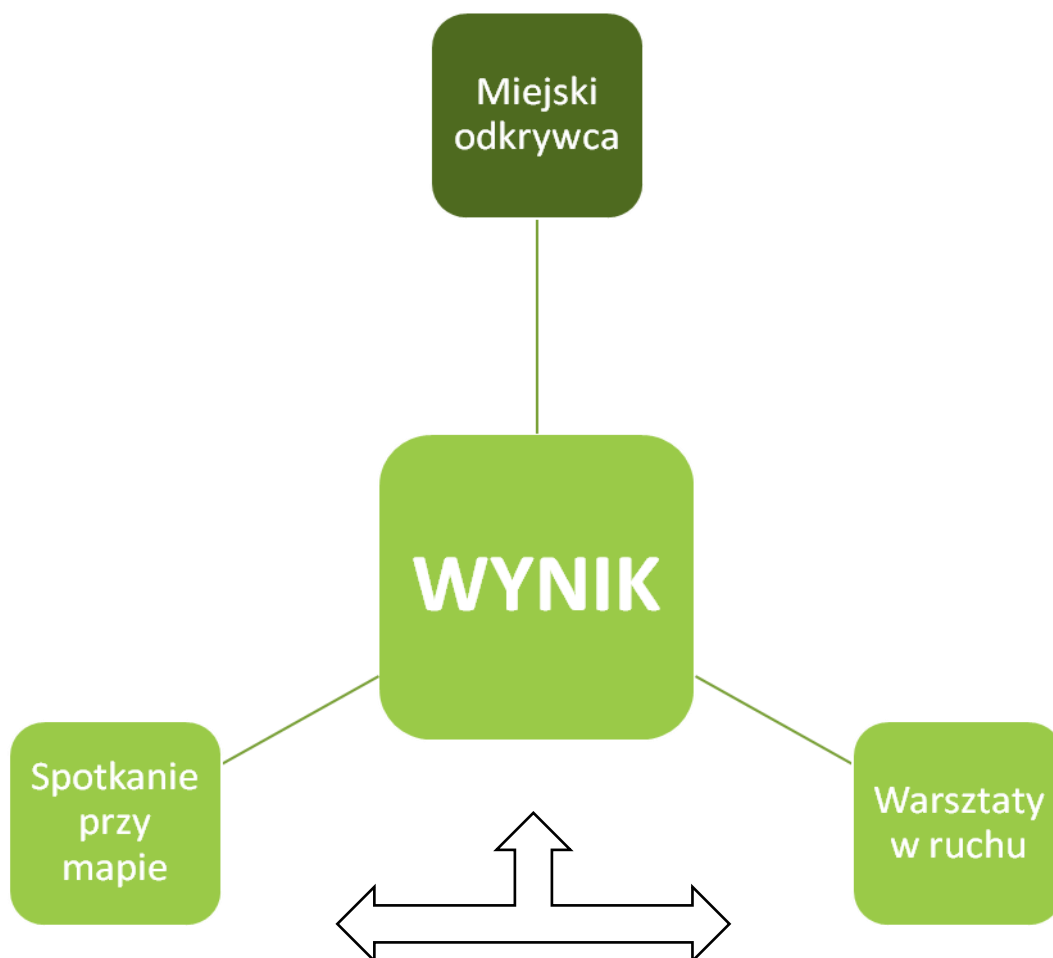
Miejski odkrywca

Rajd rowerowy organizowany przede wszystkim dla mieszkańców miasta, wraz z udziałem pracowników Urzędu Miasta. Rajd rowerowy będzie prowadzony przez jedną lub kilka osób odpowiedzialnych za proces rewitalizacji w mieście. Uczestnikami będą mieszkańcy oraz pracownicy Urzędu Miasta. Rajd będzie odbywał się na ścieżkach rowerowych w mieście bądź na odcinkach, gdzie takowe ścieżki są pożądane. Ten sposób partycypacji wyróżnia dwa rodzaje przeprowadzenia rajdu:

- **spotkanie przy mapie** - stacjonarne spotkania interesariuszy rewitalizacji w celu podchylenia się nad mapą i zaplanowania przyszłych działań. Sposób ten pozwoli na wyznaczenie miejsc, w których potrzebne są ścieżki rowerowe, bądź ich modernizacja. Jednakże istnieje możliwość modyfikacji sposobu, gdzie spotkania przy mapie mogą dotyczyć obszaru rewitalizacji (parków, skwerów, obiektów budowlanych) – niekoniecznie wyłącznie ścieżek rowerowych,
- **warsztaty w ruchu** - rozumie się przez to czynny udział w partycypacji. Realizacja warsztatów w ruchu będzie polegać na zorganizowaniu rajdu rowerowego i oględzinach danego terenu, który jest tematem przewodnim spotkania. Dzięki mobilności uczestników możliwe jest zapoznanie się ze stanem obecnym obszarów oraz zgłaszanie uwag, pomysłów, opinii na bieżąco podczas warsztatów.

¹³ Opis ciekawego przykładu partycypacji. Konsultacje społeczne dotyczące rewitalizacji Podzamcza w Lublinie (dostęp 19 grudzień 2016 r.) http://partycypacjaobywatelska.pl/wp-content/uploads/2015/09/lublin_podzamcze_case_w_formacie_stoczni.pdf.

Rysunek 10. Schemat działania narzędzia Miejski odkrywca

Źródło: opracowanie własne.

Powyższy schemat przedstawia strukturę narzędzia „Miejski odkrywca”. Organizacja rajdu „Miejski odkrywca”, a przy tym przeprowadzenie spotkania przy mapie i warsztatów w ruchu pozwoli na osiągnięcie założonego celu. Narzędzie tożsame jest ze spacerem badawczym. Zaletą tego narzędzia jest łatwość organizacji rajdu oraz proste dotarcie do wielu grup społecznych i poprzez to możliwość włączenia ich w proces rewitalizacji. Efektem rajdu rowerowego będzie wypracowanie wizji obszaru, na którym organizowany jest rajd, a także zebranie uwag i opinii.

Charette

Metoda partycypacji ludności lokalnej polegająca na zebraniu się osób reprezentujących różne środowiska (np. lokalna społeczność, urbaniści, urzędnicy, prawnicy, artyści, działacze społeczni). Celem jest przeprowadzenie wspólnej rozmowy, podczas której powstają konkretne propozycje oraz rozwiązania dotyczące przedmiotu konsultacji. Charette pozwala na przedstawienie różnych punktów widzenia. Zachęca także do włączania się i współpracy uczestników pochodzących z różnych środowisk, do tej pory ze sobą niewspółpracujących. W czasie trwania spotkań każdy uczestnik reprezentujący dane środowisko ma możliwość przedstawienia swojego stanowiska w danej sprawie. Następnie wypracowuje się wspólną, spójną rekomendację dla poruszanej kwestii. Proces składa się z kilku faz. Pierwszym etapem jest rozkład głównego tematu na czynniki pierwsze – tematy do dyskusji, nad którymi pracują poszczególne grupy (przedstawiciele środowisk). W kolejnym kroku grupy spotykają się, aby zaczerpnąć opinii i sugestii innych grup – co później prowadzi do rozwiązania danej kwestii, która była tematem przewodnim warsztatów Charette.

Warsztaty Charette odbyły się w mieście Płock i miały na celu podjęcie partnerskiego dialogu ze społecznością lokalną i wypracowanie nowych koncepcji dotyczących ukształtowania przestrzeni Nowego Rynku w Płocku. Uczestnikami warsztatów byli przedstawiciele społeczności lokalnej. Wynikiem przeprowadzonych warsztatów Charette było:

- wypracowanie założeń dotyczących przekształceń przestrzeni Nowego Rynku,
- opracowanie szczegółowych zapisów do aktualizacji programu rewitalizacji,
- podjęcie partnerskiego dialogu ze społecznością lokalną.

Zaletami tego sposobu partycypacji jest konfrontacja różnych punktów widzenia, tj. społeczności należących do różnych środowisk, a przy tym jednocześnie wypracowanie wspólnego rozwiązania.

Spacer badawczy

Spacer prowadzony jest według scenariusza, który pozwala zbadać konkretny obszar, umożliwia mapowanie konkretnych miejsc i potrzeb badanych osób, dotyczących różnych aspektów przestrzeni.

Poniższy schemat prezentuje etapy działania podczas spaceru badawczego.

Rysunek 11. Schemat przeprowadzania spaceru badawczego

Źródło: opracowanie własne

Technika pozwala spojrzeć na przestrzeń z punktu widzenia jej użytkownika, identyfikując problemowe miejsca i sytuacje oraz wskazując miejsca i pomysły na rozwój tej przestrzeni. Spacer badawczy jest interaktywnym sposobem poznawania przestrzeni, poznawania opinii mieszkańców w wybranej kwestii. Spacer pozwala na uzyskanie krytycznych opinii użytkowników przestrzeni oraz wypracowanie rozwiązań. Jest techniką pozwalającą dość łatwo zaangażować uczestników i umożliwiającą interakcje z nimi w przyjaznej atmosferze. Wymaga jednak dobrego przygotowania i kompetencji osoby prowadzącej (od znajomości badanej przestrzeni po umiejętność zadawania pytań i notowania odpowiedzi w trakcie przemieszczania się).

Spacery badawcze, jako element partycypacji społecznej, zastosowano np. w miastach Gdyni (Polska), Sztokholmie (Szwecja), Valdemoro (Hiszpania). Celem spaceru, który został przeprowadzony w Gdyni, było poznanie stanowiska użytkowników miasta w kwestii dostosowania przestrzeni do ich potrzeb. Uczestnicy oceniali m.in. wygodę przystanków komunikacji miejskiej, rozwiązania zastosowane w przejściu podziemnym, a także rozmieszczenie i bezpieczeństwo przejść dla pieszych. Zrealizowane spacery zostały potraktowane jako pilotaż dla typu działań planowanych w przyszłości. W przypadku Gdyni spacer został przeprowadzony z uczestnictwem różnych grup społecznych, co pozwoliło na zebranie wielu różnorodnych opinii. Taki sposób partycypacji jest zdecydowanie ciekawszy niż tradycyjne spotkania informacyjne czy konsultacyjne z władzami miasta. Pozwala to na uczestnictwo wielu środowisk i konfrontację ich stanowisk dotyczących omawianej kwestii.

Sąd obywatelski

Technika polega na wykorzystaniu lokalnej społeczności (tj. obywateli niebędących ani ekspertami, ani osobami bezpośrednio zaangażowanymi w konkretną sprawę, którą rozpatrują). Sposób pracy zbliżony jest do pracy ławników sądowych, którzy rozpatrują daną sprawę i wydają werdykt. Uczestnicy biorący udział w Sądzie obywatelskim podzieleni są na poszczególne grupy: sędziowie, strony, świadkowie. Celem działania nie jest osiągnięcie konsensusu, a jedynie sformułowanie wniosków, które wyniknęły podczas spotkania. Sposób może być stosowany w rozstrzygnięciu różnych kwestii. W procesie rewitalizacji może to być

debata nad planowanymi projektami rewitalizacyjnymi bądź nad wyznaczeniem obszarów rewitalizacji. Ten sposób konwersacji pozwala doprowadzić do konfrontacji często odmiennych zdań dotyczących danego tematu, co później pozwala na określenie konkretnych wniosków. Grupy zaangażowane w to narzędzie partycypacyjne powinny liczyć około 10-15 osób. Technika wielokrotnie wykorzystywana była przy wypracowywaniu rozwiązań na szczeblu lokalnym, np. we Francji. Obszar w departamencie Meurthe-et-Moselle jest obszarem, na którym występuje wysoki poziom zalesienia. Władze wystosowały apel do mieszkańców o zgłaszanie się do udziału w projekcie, którego celem miało być rozstrzygnięcie, czy zachować, czy wyciąć z naruszeniem ekosystemu drzewa rosnące przy drodze. Zaproszonych zostało 3000 mieszkańców. Z tej grupy do udziału w projekcie zgłosiło się 80 osób, z których 15 zostało wybranych. Pytanie, na które miał odpowiedzieć sąd obywatelski, brzmiało: „Czy Rada Generalna powinna wyciąć, czy zachować drzewa rosnące wzdłuż dróg departamentalnych?”. Ostatecznie sąd obywatelski podjął decyzję, aby utrzymać, a także zwiększyć ilość sadzonych drzew przy drogach.

Kropkokracja

Jedną z technik partycypacji ukierunkowanych na szerokie włączenie interesariuszy procesu rewitalizacji w działania angażujące społeczność lokalną jest metoda Kropkokracji. Sposób ten może być przeprowadzony nawet w małych grupach, liczących 4-5 osób. W zależności od tematyki spotkania uczestnicy wypisują na otrzymanych kartkach kwestie związane z danym tematem (np. propozycje przedsięwzięć rewitalizacyjnych). Następnie kartki umieszczane są tak, aby były dostępne dla każdego uczestnika. Każda z osób biorących udział w Kropkokracji może podejść do formularzy i postawić kropkę zgodnie z przyjętą skalą. Przykładowa skala przedstawiona poniżej.

Tabela 2. Przykładowa skala oceny

Opinia	Ilość kropek
Całkowicie się zgadzam	
Zgadzam się	
Nie mam zdania	. . .
Nie zgadzam się	. .

Całkowicie się nie zgadzam	.
----------------------------	---

Źródło: opracowanie własne

Na formularzach można zapisywać komentarze do postawionej oceny. Uczestnicy podpisują się na każdym formularzu, na którym postawili kropkę, opcjonalnie mogą również napisać krótkie komentarze. Efektem Kropkokracji jest wizualna prezentacja danego obszaru roboczego (tematu). Kropkokracja stosowana jest przez różne organizacje na całym świecie.

Sondaż uliczny

Sondaż uliczny to narzędzie diagnostyczne, pozwalające na zebranie danych dotyczących podstawowych preferencji mieszkańców. Kluczowym elementem w sondażu ulicznym jest stworzenie odpowiedniego kwestionariusza, łatwego w odbiorze – takiego, który będzie jasny i przejrzysty dla osoby udzielającej odpowiedzi. Ankieta powinna zawierać kilka pytań, być anonimowa, dotyczyć sąsiedztwa, dzielnicy, miasta. Pytania powinny być konkretne, ale dawać szansę na skomentowanie problemu, podanie swojego zdania na temat możliwych rozwiązań i wyobrażeń. Miejsce i czas przeprowadzania sondażu również odgrywają znaczącą rolę w wynikach przeprowadzonego badania. Badanie warto przeprowadzać w kilku punktach danego obszaru, to pozwoli na zwiększenie szans uzyskania pożądanej liczby wyników.

Narzędzie jakim jest sondaż uliczny zostało wykorzystane w mieście Czeladź. Przeprowadzone badania obejmowały głównie mieszkańców obszarów zdegradowanych (prowadzone w dzielnicach wstępnie wybranych do rewitalizacji poprzez wstępną analizę danych zastanych). Ankiety pozwoliły na poznanie potrzeb mieszkańców z zakresu rewitalizacji społecznej, przestrzennej, środowiskowej, technicznej jak i gospodarczej.. To dobry sposób na zebranie opinii mieszkańców, jednakże często jest to problematyczne ze względu na to, iż nie wszyscy są chętni aby wypowiadać się w kwestii swojego otoczenia, miejsca zamieszkania. Należy więc jak najbardziej uświadamiać i informować mieszkańców o tym, co dzieje się w ich otoczeniu, by mogli aktywnie uczestniczyć w życiu miasta i partycypować w jego zmianach.

Future City Game

Dzięki zastosowaniu narzędzia Future City Game można dążyć do:

- tworzenia wspólnej i wieloaspektowej wizji rozwoju miejsca (zagospodarowanie przestrzenne i/lub sposoby społeczno-funkcjonalnego funkcjonowania),
- aktywizowania potencjału społeczności lokalnej ,
- badania problemów w procesie rewitalizacji.

W Future City Game uczestniczą interesariusze pochodzący z różnych grup (mieszkańcy, badacze społeczni, architekci, przedsiębiorcy, przedstawiciele organizacji społecznych, urzędnicy). Głównym prowadzącym jest tzw. mistrz gry, który jest moderatorem całego procesu. Jego zadaniem jest przeprowadzenie uczestników przez etapy wchodzące w proces Future City Game. Są to m.in.: analiza problemów globalnych i lokalnych oraz perspektyw miasta (gospodarczych, społecznych, ekologicznych, kulturowych), generowanie pomysłów na przyszłość, testowanie pomysłów w terenie z pomocą specjalistów, mieszkańców, turystów, urzędników i obserwatorów oraz prezentacja na forum ostatecznych koncepcji wypracowanych w grupach. Ostateczne rozwiązanie oceniane jest przez uczestników spotkania, następnie wybierany jest najlepszy projekt.

Narzędzie to jest odpowiednie do głosowania nad słusnością projektów rewitalizacyjnych. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne, które otrzymają najwięcej głosów mogą zostać włączone w proces rewitalizacji. Future City Game jest metodologią opracowaną w Wielkiej Brytanii. W Polsce ta technika partycypacji została zastosowana m.in. przy projektowaniu ulicy Samborskiej w Warszawie i w Bochni. W mieście Bochnia przeprowadzone warsztaty Future City Game były próbą znalezienia pomysłów mogących umożliwić poprawę jakości życia i podniesienie standardów przestrzeni publicznej. Motywem przewodnim pracy zespołowej było wypracowanie wspólnej wizji odnowy i rozwoju zabytkowego centrum Bochni w perspektywie 2030 roku. Zaletami tego sposobu partycypacji jest włączenie społeczności lokalnej i innych grup w życie miasta poprzez zabawę, wypracowując przy tym konkretny cel.

Powyższe narzędzia z są pomocne w procesie partycypacji społecznej. Wszystkie z nich pozwalają włączyć zarówno małe grupy społeczne, jak i całe miasto. Często lokalna społeczność odmawia udziału w jakichkolwiek spotkaniach związanych z funkcjonowaniem miasta. Właśnie te narzędzia pomogą przyczynić się do aktywizacji społeczności lokalnej oraz pobudzenia i działania w kwestiach, które mają znaczenie dla prawidłowego funkcjonowania danego obszaru. Powyżej zostały opisane metody, które wymagają dużego zaangażowania lokalnej społeczności lub władz, często pewnych nakładów finansowych, a także poświęcenia wolnego czasu. Pomimo tego, odpowiednio zastosowane pozwolą na stały rozwój miasta.

5. DOBRE PRAKTYKI

Na podstawie poniższych dokumentów zaprezentowano przykłady dobrych praktyk.

- katalog technik prowadzenia konsultacji społecznych,
- partycypacja publiczna krok po kroku,
- metody możliwe do stosowania w ramach pogłębionych konsultacji społecznych,
- katalog dobrych praktyk programów rewitalizacji społecznej,
- dokładna partycypacja w 60 punktach,
- dobre praktyki w rewitalizacji polskich miast.

Dobre praktyki

W toku analizy przykładów wdrażania programów rewitalizacji okazało się, że w każdym z miast, bez względu na jego wielkość można odnaleźć przykłady dobrych praktyk lub działań i rozwiązań dotąd niestosowanych, innowacyjnych (w sensie nowego wykorzystania istniejących metod i technik), które pozytywnie wpłynęły na realizację zamierzonego celu. Przykłady dobrych praktyk stosowanych w Polsce zostały przedstawione poniżej.

Mobilny Punkt

Przykład Miasta Wrocław:

Działyły dwa punkty konsultacyjne dla projektu rewitalizacji pl. Piłsudskiego. W obu punktach były również wystawione tablice, gdzie mieszkańcy mogli zobaczyć bardzo dokładnie zmiany, jakie są proponowane dla Placu Piłsudskiego. Wrocławianie swoje uwagi mogli wrzucić do urny, lub przykleić na dużym zdjęciu lotniczym przedstawiającym Plac Piłsudskiego. Dodatkowo, w jednej ze szkół ustawiono makietę przedstawiającą zmiany. Każdy z mieszkańców mógł w dowolnym miejscu dodać kawałek trawnika, ławkę, czy klomb zieleni. Narzędzie cieszyło się dużym zainteresowaniem wśród mieszkańców.

Rysunek 12. Punkt konsultacji społecznych we Wrocławiu.
Źródło: <https://www.wroclaw.pl/plac-pilsudskiego-konsultacje-spoeczne/odwiedz-punkt-konsultacyjny>

Strona Internetowa

Przykład Miasta Łodzi:

Łódzka strona poświęcona konsultacjom społecznym zawiera poukładane tematycznie zakładki, które umożliwiają potencjalnemu odbiorcy łatwe przemieszczanie się. Dodatkowo w ramach konsultacji uruchomiono forum uruchomione, na którym mieszkańcy mogli wyrażać swoje opinie. Na stronie internetowej znajdują się także wyniki wcześniej przeprowadzonych konsultacji społecznych, dzięki temu mieszkańcy są stale informowani o postępach prac. Dodatkowo strona przekierowuje użytkownika na stronę facebook, gdzie może na bieżąco śledzić informacje dotyczące rewitalizacji. Strona internetowa jest dostosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Rysunek 13. Strona internetowa poświęcona konsultacjom społecznym. Źródło:
<http://uml.lodz.pl/konsultacjespoleczne/ogloszone/>

Aplikacja mobilna

Przykład Miasta Kłodzko:

Aplikacja mobilna jest turystycznym przewodnikiem po obszarze rewitalizowanym Miasta Kłodzka. Można w niej znaleźć m.in. informacje: o obszarze rewitalizowanym, projektach zrealizowanych na obszarze rewitalizowanym oraz o ofercie turystycznej miasta Kłodzka w tym m.in. obiektach wartych odwiedzenia oraz ciekawych trasach turystycznych.

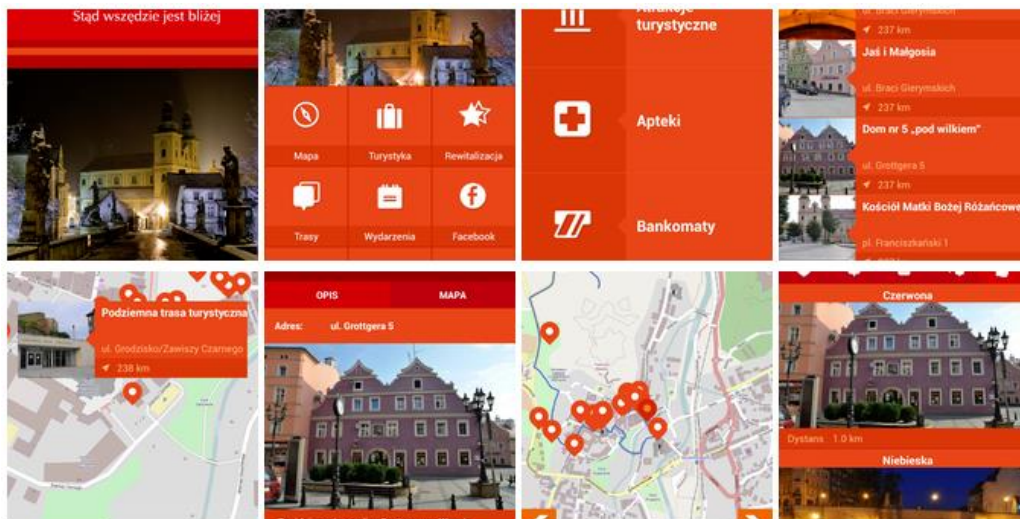
Aplikacja gromadzi najciekawsze miejsca podzielone na kilka użytecznych kategorii, przeznaczone nie tylko dla turystów, ale też dla mieszkańców. Głównym celem dokładnej i na bieżąco aktualizowanej bazy jest prezentowanie użytecznych w danym miejscu i czasie informacji. Dzięki tej bazie zabytków, obiektów rozrywkowych, punktów usługowych, hoteli, restauracji, muzeów, można dokonać szybkiego wyboru najlepszej propozycji spędzenia wolnego czasu w danej chwili według rozmaitych kryteriów.

Cała baza została wzbogacona o opisy miejsca, dokładne godziny otwarcia, dane teleadresowe, zdjęcia oraz odległość od aktualnej pozycji użytkownika. Dodatkowym

autem tej formy konsultacji społecznych jest szeroki przekaz informacji, większość mieszkańców posiada dzisiaj smartfon, aplikacja ta dostępna jest w każdym systemie (Android, Windows, iOS).

Rysunek 14. Aplikacja mobilna dla mieszkańców i turystów.

Źródło: <http://www.klodzko.pl/pl/dla-turysty/aplikacja-mobilna>

Piknik z udziałem mieszkańców

Przykład miasta Grudziądz:

Piknik rodzinny był drugim i ostatnim, otwartym plenerowym festywnym, organizowanym w ramach programu rewitalizacji "Rewitalizacja społeczna grudziądzkiej Starówki". Podczas pikniku przedstawione zostały dotychczasowe wyniki prac nad programem rewitalizacji, dalszy harmonogram prac. Głównym celem zorganizowanego pikniku była integracja mieszkańców, przekonanie mieszkańców, że ich głos ma istotne znaczenie w procesie rewitalizacji.

Rysunek 15. Piknik rodzinny w ramach Rewitalizacji społecznej grudziądzkiej Starówki. Źródło: <http://www.tpba-grudziadz.pl/2014/piknik-rewitalizacji-spoecznej-grudziadzkiej-starowki/>

Spotkania informacyjne

Przykład miasta Czersk:

Spotkanie informacyjne dotyczące rewitalizacji zostało zorganizowane w sobotę, mieszkańcy przez cały dzień mogli konsultować obszar rewitalizacji, zgłaszać pomysły lub zapoznać się z projektem. Spotkanie informacyjne zostało zorganizowane w uczęszczanym przez mieszkańców targu, który funkcjonuje również w soboty. Dzięki przemyślanej lokalizacji, spotkanie informacyjne cieszyło się dużym zainteresowaniem, zgłoszono wiele pomysłów i projektów. Spotkanie informacyjne było dostosowane do różnych grup wiekowych uczestników spotkania, co pozwoliło w kompleksowy sposób zebrać potrzebne informacje do dalszych prac związanych z projektem rewitalizacji.

Rysunek 16. Spotkanie informacyjne dla mieszkańców. Źródło:
<http://czersk.pl/spotkanie-informacyjne/>

Spotkania konsultacyjne w Urzędzie Miasta

Przykład miasta Łodzi:

Spotkania konsultacyjne dotyczące programu rewitalizacji dla Miasta Łodzi, zostały zorganizowane w godzinach popołudniowych, tak, aby mieszkańcy mogli dotrzeć na spotkanie. Wcześniej zostały udostępnione za pośrednictwem strony internetowej materiały do późniejszej dyskusji. Plakaty, które zostały rozwieszone na obszarze całego miasta, pozwoliły rozpowszechnić informację o spotkaniu. Po spotkaniu raport podsumowujący przebieg spotkania oraz wnioski ze spotkania został udostępniony na stronie internetowej poświęconej konsultacjom społecznym.

Rysunek 17. Spotkania konsultacyjne w Łodzi. Źródło:
http://uml.lodz.pl/rewitalizacja/konsultacje_obszarow_920/

Otwarta przestrzeń

Przykład miasta Lublin:

Przykład konsultacji społecznych wykorzystujący otwartą przestrzeń, może być różnie rozumiany. Wykorzystując to narzędzie należy wybrać miejsce, które mieszkańcom kojarzy pozytywnie, pomimo utraconej funkcji. Przykład z Lublina pokazuje, iż mieszkańcy doskonale wiedzą czego oczekują od przestrzeni, powracając do czasów świetności danego miejsca. Zorganizowane w Lublinie spotkanie dotyczące „ożywienia ulicy

Bernardyńskiej" zostało zorganizowane w Pracowni Warsztatów Kultury. Dzięki temu okoliczni mieszkańcy oraz mieszkańcy ulicy Bernardyńskiej, mogli dokładnie zapoznać się z projektem. Dzięki znajomości obszaru, problemów na nim występujących oraz potencjałów, z chęcią uczestniczyli w spotkaniach, oraz zgłaszali chęć udziału w projektach, które będą realizowane. Spotkanie zorganizowane zostało w godzinach popołudniowych tak, aby każdy zainteresowany mógł w nim uczestniczyć. W trakcie spotkania każdy z uczestników mógł się spróbować, lokalnych wypiekowych, co pozwoliło stworzyć przyjazny klimat do debaty na przyszłość ulicy Bernardyńskiej.

6. PODSUMOWANIE

Proces rewitalizacji to proces wymagający zaangażowania dużej liczby osób na każdym etapie. Dlatego ważne jest, aby lokalna społeczność, poprzez istniejące metody i narzędzia partycypacyjne została w niego włączona aktywnie w nim działała.

Odpowiednie rozpoznanie obszarów zdegradowanych pozwoli na właściwie wyznaczenie obszarów rewitalizacji, a aktywne włączenie interesariuszy w proces rewitalizacji pozwoli na jego sprawną realizację. Działania rewitalizacyjne nie mogą odbywać się bez udziału uczestników procesu rewitalizacji, ponieważ to oni - społeczność lokalna i inni interesariusze stanowią jej rdzeń.

6.1 Rekomendowane metody partycypacji dla obszaru rewitalizacji w Koninie

Metody partycypacji rekomendowane dla obszaru rewitalizacji w Koninie zostały wyłonione na podstawie analizy następujących dokumentów:

- *Diagnoza społeczno-gospodarcza Miasta Konina na potrzeby wyznaczenia obszarów zdegradowanych w mieście,*
- *Strategia rozwiązywania problemów społecznych mieszkańców Konina na lata 2015-2025,*
- *Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Konina na lata 2016-2023,*
- *Pogłębiona Diagnoza społeczno-gospodarcza obszaru rewitalizacji.*

Obszar rewitalizacji w Koninie obejmuje Starówkę (obręb geodezyjny). Na tym obszarze zidentyfikowano wiele problemów m.in. społecznych i gospodarczych. Wśród wymienionych narzędzi i metod partycypacyjnych wybrano osiem, które rekomendowane są do wdrożenia w Koninie.

W poniższej tabeli zaprezentowano narzędzia partycypacyjne wraz z uzasadnieniem wyboru.

Tabela 3. Zbiór rekomendowanych metod partycypacji

Narzędzie/technika	Metoda	Uzasadnienie
Strona internetowa	Badania	Nowoczesny sposób
Aplikacja mobilna	Badania	pozwoli na zaangażowanie również osób młodych, które mają dostęp do urządzeń mobilnych.
Spotkania informacyjne	Deбаты + warsztaty	Spotkania umożliwią systematycznie informowanie osób o postępach prac na obszarze rewitalizacji. Spotkania przeznaczone dla wszystkich grup wiekowych.
Piknik z udziałem mieszkańców	Deбаты + warsztaty	Narzędzie pozwoli na aktywne zaangażowanie interesariuszy, pobudzi mieszkańców do działania, a przede wszystkim doprowadzi do integracji lokalnej społeczności. Piknik pozwoli na zaangażowanie wszystkich grup wiekowych, a dzięki temu zebranie opinii szerokiego grona mieszkańców.
Makieta miejska	Warsztaty	Ten sposób pozwoli na wizualizację przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Realizacja tego

Narzędzie/technika	Metoda	Uzasadnienie
		narzędzia umożliwi interesariuszom zobaczenie przyszłego obszaru po przeprowadzeniu danej inwestycji w ramach Programu Rewitalizacji. Makieta miejska jest odpowiednim rozwiązaniem zarówno dla osób młodych i starszych, a nawet dzieci.
Miejski odkrywca	Debata + warsztaty	Pozwoli to na integrację lokalnej społeczności. Narzędzie jest odpowiednie dla procesu rewitalizacji w Koninie – można wykorzystać istniejące ścieżki rowerowe oraz planować nowe. Sposób partycypacji przeznaczony dla wszystkich grup wiekowych.
Kropkokracja	Debata + warsztaty	Dobry sposób na aktywizację wszystkich grup społecznych. Pomimo poruszenia ważnych kwestii, może być prowadzone w luźnej formie.
Sondaż uliczny	Badanie	Realizacja sondażu pozwoli na uzyskanie

Narzędzie/technika	Metoda	Uzasadnienie
		konkretnych odpowiedzi, tak jak sformułowano w kwestionariuszu. Narzędzie przeznaczone raczej dla osób dorosłych, jednakże istnieje możliwość dopasowania kwestionariusza dla osób młodszych.

Źródło: opracowanie własne

Wybór zaproponowanych narzędzi i metod partycypacji oparty został o przeprowadzoną diagnozę obszaru rewitalizacji, będącą elementem programu rewitalizacji. Przeprowadzona diagnoza wykazała, że na obszarze rewitalizacji znajduje się stosunkowo wiele osób wykluczonych społecznie lub zagrożonych marginalizacją – są to osoby bezrobotne, nierzadko będące zasiłkobiorcami, ze względu na zagrożenie ubóstwem. Jednocześnie, zidentyfikowano bardzo niski poziom aktywności obywatelskiej wynikający z nikłego zainteresowania uczestnictwem w wyborach samorządowych. Mieszkańcy obszaru rewitalizacji ocenili poziom ich aktywności w podejmowaniu własnych działań jako średni. Tymczasem, konińska Starówka to obszar o największej w skali miasta aktywności organizacji pozarządowych, co stanowi duży potencjał rozwoju (m.in. ze względu na możliwości podejmowania współpracy pomiędzy organizacjami pozarządowymi, podmiotami publicznymi oraz mieszkańcami).

Zaproponowane narzędzia i metody partycypacji oparte są o wysokie zaangażowanie mieszkańców – zdecydowano się ograniczyć do minimum bierne spotkania informacyjno-konsultacyjne, gdyż charakteryzują się one niewielką frekwencją i niskim włączeniem mieszkańców w faktyczne działanie. Zarekomendowano wykorzystanie aktywizujących metod partycypacji, ponieważ ze względu na swój charakter pozwalają na większe zaangażowanie lokalnej społeczności. Poszczególne metody można zastosować na różnych etapach realizacji projektów rewitalizacyjnych, dzięki czemu możliwa jest partycypacja społeczna od momentu planowania, przez wdrożenie, aż po ewaluację projektu. Wskazane narzędzia i metody są komplementarne, a poszczególne metody z uwagi na charakter mogą zostać adresowane do konkretnych grup społecznych. Poprawi to sposób dopasowania narzędzi i metod do odbiorców – im bardziej aktywizująca i dopasowana do

danej grupy społecznej metoda, tym większe są szanse jej powodzenia. Ważne jest, aby poszczególne przedsięwzięcia związane z aktywizacją mieszkańców realizować blisko danej społeczności – w miejscu dla nich osiągalnym, znajomym i takim, do którego chętnie i bez problemu dotrą. Należy pamiętać o tym, żeby wychodzić naprzeciw mieszkańcom, a więc wchodzić w ich środowisko i docierać np. do ich podwórek. Dzięki temu mieszkańcy łatwiej zauważą, że w ich otoczeniu podejmowane są różne działania oraz chętniej się w nie włączą. Poczują, że przedsięwzięcia są adresowane bezpośrednio do nich. Podstawą jest realizowanie metod partycypacyjnych, jak i przedsięwzięć razem z mieszkańcami, a nie dla nich – należy pokazać mieszkańcom, że oni także są twórcami, a nie tylko odbiorcami. Mieszkańcy zaangażowani w rolę twórców chętniej włączą się w kolejne działania, a więc budowana pomiędzy podmiotami publicznymi, organizacjami pozarządowymi i mieszkańcami sprawi, że chętniej będą oni uczestniczyć w kolejnych wydarzeniach.

W ramach programu rewitalizacji planuje się szereg przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Proponowane metody partycypacyjne umożliwią aktywne uczestnictwo ludności lokalnej oraz realizację projektów rewitalizacyjnych. Zastosowanie rekomendowanych metod pozwoli na osiągnięcie założonego celu tj. włączenia lokalnej społeczności w proces rewitalizacji. Powyższe narzędzia są rekomendowanymi spośród wielu dostępnych sposobów włączania interesariuszy w proces rewitalizacji. Systematyczne przeprowadzenie spotkań, warsztatów, debat i badań z interesariuszami procesu rewitalizacji doprowadzi do właściwego ożywienia i „naprawienia” tkanki miejskiej. Narzędzia partycypacji społecznej powinny trafiać do szerokiego grona odbiorców w każdym wieku. Ważne jest, aby uczestnicy mieli możliwość wyrażania swoich opinii oraz wprowadzania modyfikacji w trakcie planowanego procesu. Wizja zawarta w programie rewitalizacji zakłada, że:

- *Starówka będzie w pełni zintegrowana z resztą miasta,*
- *Obszar rewitalizacji będzie rzeczywistym i funkcjonalnym centrum miasta o bogatej ofercie handlowo-usługowej,*
- *Starówka będzie miejscem bezpiecznym i dobrze zorganizowanym,*
- *Obszar rewitalizacji będzie miejscem koncentracji i dynamicznego zawiązywania partnerstw międzysektorowych na rzecz rozwoju obszaru rewitalizacji, ze szczególną rolą podmiotów ekonomii społecznej, szkół oraz organizacji społecznych.*

Aby osiągnąć założoną wizję należy sprawnie przeprowadzić proces rewitalizacji, a co najważniejsze – zaangażować, jak największą liczbę osób, które mają wpływ na zmiany danego obszaru.

6.2 Studium przypadku

Jednym z przedsięwzięć rewitalizacyjnych zaplanowanych do realizacji w ramach programu rewitalizacji jest stworzenie Inkubatora Aktywności (Dom Zemełki).

Centrum Organizacji Pozarządowych (COP) to jedno z niewielu miejsc na obszarze rewitalizacji, które w pełni służy mieszkańcom, organizacjom pozarządowym itp. To miejsce, gdzie mieszkańcy mogą spotkać się, realizować swoje pasje, szkolić się, zdobywać nowe umiejętności. COP, to także miejsce służące budowaniu lokalnych więzi pomiędzy mieszkańcami, jak również służące rozwojowi przedsiębiorczości. Problemem w dalszym jego rozwoju jest brak odpowiedniego zaplecza lokalowego, które uniemożliwia realizację wielu działań społecznych. W tym celu niezbędne jest przystosowanie Domu Zemełki – kamienicy znajdującej się przy Placu Wolności. Dzięki temu, możliwe będzie uruchomienie Inkubatora Aktywności, w którym świadczone będą usługi dla ekonomii społecznej, biznesu, ale przede wszystkim dla mieszkańców obszaru rewitalizacji. Obiekt ma być centrum działań rewitalizacyjnych skierowanych do mieszkańców i realizowanych razem z nimi.

Skutkiem realizacji projektu będzie włączenie mieszkańców obszaru rewitalizacji w działania społeczne poprzez stworzenie Inkubatora Aktywności. Umożliwi on rozwijanie i realizowanie pomysłów na samodzielność zawodową i społeczną koninian, ale też w niektórych obszarach, jak np. innowacji społecznych czy samodzielności osób niepełnosprawnych, na poziomie ponadregionalnym czy ogólnopolskim. Inkubator Aktywności umożliwi rozwój społeczności lokalnej oraz jednocześnie zapewni odpowiednią bazę do prac szkoleniowych, kulturalnych, integracyjnych dla gości i użytkowników obiektu.

Narzędziem partycypacyjnym, które pozwoli na udział społeczności lokalnej w realizacji projektu będzie piknik z udziałem mieszkańców.

Piknik z udziałem mieszkańców

1	Przygotowanie	Przygotowanie materiałów informacyjnych dotyczących stworzenia Inkubatora Aktywności oraz zaplanowanego pikniku.
Przygotowanie pikniku z udziałem mieszkańców (organizacja atrakcji dla mieszkańców, zakup produktów spożywczych itp.).
2	Organizacja pikniku	Organizacja pikniku przy Domu Zemełki. Zorganizowanie pikniku, zapewnienie atrakcji (kulturalnych, edukacyjnych) dla uczestników, w tym szczególnie dla najmłodszych. Piknik powinien zostać połączony z wstępną prezentacją wydarzeń/działań, które będą realizowane w Inkubatorze Aktywności.
Należy zapewnić mieszkańcom, uczestnikom możliwość wypowiedzenia się w kwestii organizacji pracy Inkubatora Aktywności oraz przewidzianych do realizacji działań/wydarzeń.
Wszystkie uwagi powinni zostać zebrane w formie pisemnej.

3	Analiza efektów	Po zakończeniu pikniku powinna zostać dokonana analiza otrzymanych uwag. Należy odnieść się do wniosków złożonych przez uczestników. Zarówno dotyczących wydarzeń zaplanowanych w Inkubatorze Aktywności, jak również organizacji przestrzeni wokół niego. Należy stworzyć bazę zgłoszonych uwag, z wyszczególnieniem najczęściej powtarzających się propozycji.
4	Podsumowanie	Opracowanie raportu z pikniku wraz z podsumowaniem, w tym wyników końcowej analizy. Udostępnienie podsumowania do wglądu mieszkańcom - zarówno w wersji papierowej, jak i elektronicznej.

Informowanie o przebiegu konsultacji w pigułce

Przed	Przed rozpoczęciem konsultacji należy powiadomić o nich mieszkańców poprzez rozmieszczenie plakatów, informację w lokalnej prasie, a także wykorzystując media społecznościowe.
W trakcie	W trakcie trwania konsultacji należy dbać o bieżące informowanie mieszkańców o możliwości wzięcia w nich udziału – zachętą mogą być relacje z przebiegu spotkań, publikacja materiałów w postaci zdjęć lub krótkich nagrań oraz informacje w mediach, w tym w mediach społecznościowych.
Po	Istotne jest, by przygotować raport z przebiegu konsultacji i przedłożyć go mieszkańcom do wglądu. Podsumowanie konsultacji to niezbędny etap „legitymizujący” zrealizowane spotkania. Uczestnikom należy zapewnić informację zwrotną dotyczącą wniesionych przez nich uwag i propozycji.

7. SPIS TABEL

Tabela 1. Baza narzędzi wraz z odpowiadającymi metodami	3
Tabela 2. Przykładowa skala oceny	31
Tabela 3. Zbiór rekomendowanych metod partycypacji	39

8. SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1. Struktura interesariuszy procesu rewitalizacji	10
Rysunek 2. Strona internetowa dedykowana rewitalizacji.....	13
Rysunek 3. Strona internetowa dedykowana rewitalizacji.....	14
Rysunek 4. Strona internetowa dedykowana rewitalizacji.....	15
Rysunek 5. Strona internetowa dedykowana rewitalizacji.....	16
Rysunek 6. Strona internetowa dedykowana rewitalizacji.....	17
Rysunek 7. Wirtualna skrzynka pocztowa na stronie internetowej dedykowanej rewitalizacji. .	18
Rysunek 8. Struktura działania spotkań konsultacyjnych.....	20
Rysunek 9. Schemat etapów Komórek planujących	25
Rysunek 10. Schemat działania narzędzia Miejski odkrywca	28
Rysunek 11. Schemat przeprowadzania spaceru badawczego.....	30
Rysunek 12. Punkt konsultacji społecznych we Wrocławiu.....	34
Rysunek 13. Strona internetowa poświęcona konsultacjom społecznym. Źródło: http://uml.lodz.pl/konsultacjespoleczne/ogloszone/	35
Rysunek 14. Aplikacja mobilna dla mieszkańców i turystów.	36
Rysunek 15. Piknik rodzinny w ramach Rewitalizacji społecznej grudziądzkiej Starówki. Źródło: http://www.tpba-grudziadz.pl/2014/piknik-rewitalizacji-spoecznej-grudziadzkiej-starowki/	36
Rysunek 16. Spotkanie informacyjne dla mieszkańców. Źródło: http://czersk.pl/spotkanie-informacyjne/	37
Rysunek 17. Spotkania konsultacyjne w Łodzi. Źródło: http://uml.lodz.pl/rewitalizacja/konsultacje_obszarow_920/	37

Wykonawca:

Grupa BST

ul. Mieczków 12,

40-748 Katowice

e-mail: biuro@grupabst.pl

Autorzy:

Dr Katarzyna Tkocz-Wolny

Andrzej Kempa

Marta Absalon

Dorota Walczak-Waler

Ewa Lutogniewska